

Na osnovu člana 16. stav 4. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona-Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 7/10), na prijedlog Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 170. sjednici, održanoj dana 24.06.2014. godine d o n o s i

ZAKLJUČAK

I.

Prihvata se Analiza djelatnosti i usluga socijalne zaštite, kadrovskom, finansijskom i materijalno-tehničkom stanju ustanova na području Zeničko-dobojskog kantona za period 2009-2013. godina.

II.

Analiza iz tačke I ovog zaključka upućuje se u dalju skupštinsku proceduru.

III.

Zaključak stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 02-_____ /14.

Datum, 24.06.2014. godine

Z e n i c a

PREMIJER

Munib Husejnagić, dipl.ing.maš.

DOSTAVLJENO:

1x Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice,
1x Stručna služba Skupštine,
1x Društvo socijalnih radnika Zeničko-dobojskog kantona,
(putem Ministarstva)
1x a/a.

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

V L A D A
n/r Premijera
n/r Sekretara

Broj: 09- 12.06.2014 /2014

Zenica, 12.06.2014. godine

PREDMET: Prijedlog zaključka, d o s t a v l j a s e

U prilogu akta, a radi Vašeg razmatranja na narednoj sjednici Vlade, dostavljamo Vam prijedlog zaključka o prihvatanju Analize djelatnosti i usluga socijalne zaštite, kadrovskom, finansijskom i materijalno-tehničkom stanju ustanova na području Zeničko-dobojskog kantona za period 2009-2013. godina..

S poštovanjem,

Dostavljeno:

1x Premijer
1x Sekretar Vlade
1x a/a

M I N I S T A R

Ivica Čurić

Na osnovu člana 16. stav 4. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona – Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10), na prijedlog Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na ____ sjednici, održanoj _____. 2014. godine d o n o s i

Z A K L J U Č A K

I

Prihvata se Analiza djelatnosti i usluga socijalne zaštite, kadrovskom, finansijskom i materijalno-tehničkom stanju ustanova na području Zeničko-dobojskog kantona za period 2009-2013. godina.

II

Analiza iz tačke I ovog zaključka upućuje se u dalju skupštinsku proceduru.

III

Zaključak stupa na snagu danom donošenja.

Broj: _____/14
Datum, _____. 2014. godine
Z e n i c a

P R E M I J E R

Munib Husejnagić, dipl.ing.maš.

DOSTAVLJENO:

1x Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice
1x Stručna služba Skupštine,
1x Društvo socijalnih radnika Zeničko-dobojskog kantona
(putem Ministarstva)
1x a/a

O b r a z l o ž e n j e

Programom rada Vlade i Skupštine Zeničko-dobojskog kantona za 2014.godinu kao pogramski zadatak Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice predviđeno je razmatranje Analize djelatnosti i usluga socijalne zaštite, kadrovskom, finansijskom i materijalno-tehničkom stanju ustanova na području Zeničko-dobojskog kantona za period 2009-2013. godina

Uz podršku Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice, Društvo socijalnih radnika je sačinilo navedenu Analizu i ista je sastavni dio obrazloženja ovog prijedloga Zaključka.

Zenica, 12.juni 2014. godine

***Ministarstvo za rad, socijalnu
politiku i izbjeglice***

MINISTAR

Ivica Ćurić

DRUŠTVO SOCIJALNIH RADNIKA

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON, ZENICA ul. Čakana Mulalića br. 5, telefon 032/402-748; fax: 032/404-948
ID broj: 4218477470009; TNR: 1340100000210610 - IK Banka Zenica

A N A L I Z A **djelatnosti i usluga socijalne zaštite, kadrovskom, finansijskom i materijalno-** **tehničkom stanju ustanova na području Zeničko-Dobojskog kantona** **za period 2009-2013. godina**

Zenica, juni 2014. godine

SADRŽAJ

PREDGOVOR.....	3
UVOD	4
1. DJELATNOST SOCIJALNE POLITIKE I SOCIJALNE ZAŠTITE.....	5
2. ZAKONSKA REGULATIVA U OBLASTI SOCIJALNE ZAŠTITE.....	6
3. KORISNICI SOCIJALNE ZAŠTITE	7
3.1. Korisnici socijalne zaštite	7
3.1.1. Maloljetni korisnici.....	7
3.1.2. Punoljetni korisnici.....	8
4. OBLICI, MJERE I USLUGE SOCIJALNE ZAŠTITE	9
5. MJERE SOCIJALNE ZAŠTITE	9
6. NOVČANE POMOĆI.....	10
7. OSTALI OBLICI ZAŠTITE I USLUGA	10
8. USTANOVE SOCIJALNE ZAŠTITE	11
9. KADROVSKO STANJE USTANOVA SOCIJALNE ZAŠTITE	13
10. MATRIJLNO TEHNIČKA OPREMLJENOST USTANOVA	17
11. FINANSIRANJE USTANOVA I PRAVA IZ SOCIJALNE ZAŠTITE	19
11.1. Finansiranje korisnika socijalnih prava iz Budžeta Ze-Do kantona čije se pravo ostvaruje na prostoru cijele BiH	20
11.2. Finansiranje socijalnih prava iz općinskih budžeta	25
12. DJELATNOST USTANOVA SOCIJALNE ZAŠTITE	28
13. KORISNICI SOCIJALNE ZAŠTITE	29
14. USLUGE SOCIJALNE ZAŠTITE	34
15. NADZOR, MONITORING I EVOLUACIJA	37
16. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA	38
17. PREPORUKE.....	40

PREDGOVOR

Analiza stanja djelatnosti i usluga socijalne zaštite, kadrovskom, finansijskom i materijalno-tehničkom stanju ustanova na području Ze-Do kantona rezultat je sagledavanja i komparacije podataka iz ustanova socijalne zaštite s područja Zeničko-dobojskog kantona za period 2009-2013. godina.

Analiza predstavlja uvid u stanje djelatnosti ustanova socijalne zaštite, njihove kadrovske, materijalno-tehničke kapacitete, zakonsku regulativu, zaposlenost i potrebe za kadrom, finansiranje ustanova socijalne zaštite, nivo izdvajanja finansijskih sredstava za prava iz socijalne zaštite iz Budžeta kantona i općina, podatke o korisnicim socijalne zaštite po svim oblicima u kvantativnom smislu, i nivo finansijskih izdvajanja po svakom obliku prava iz socijalne zaštite za sve općine na području Kantona.

Nastojalo se hronološki predstaviti podatke, koristeći isključivo zvanično dostavljene podatke iz ustanova socijalne zaštite i Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice Ze-Do kantona sagledavajući postojeće stanje, praveći komparaciju po tretiranom periodu kako bi se mogao sagledati cjelokupan sistem socijalne zaštite na području Ze-Do kantona, u cilju uočavanja nedostataka i iznalaženja mogućih rješenja i unapređenja cjelokupnog sistema socijalne zaštite.

Istraživanje, agregiranje podataka, statističku obradu i interpretaciju rezultata obavio je mr.sc. Mirnes Telalović dipl.scr. U izradi Analize aktivno su učestvovali članovi tima: Edin Arnaut, Sead Brljevac i Šaćir Čelebić.

UVOD

Siromaštvo je prateća pojava u svim savremenim društvima, naročito je izraženo u društvima pogođenim ratom i tranzicijom kao kočnicom ukupnog razvoja. Bosna i Hercegovina je prošla ratni period i prolazi period tranzicije, te je siromaštvo jedan od osnovnih destabilizirajućih faktora koji bi trebao biti centralna preokupacija ne samo na nivou kantona, entiteta nego na nivou države Bosne i Hercegovine. Stanovništvo koje je u stanju socijalne potrebe, korisnici socijalne zaštite i porodice sa djecom, svrstavaju se direktno u kategoriju najosjetljivijeg stanovništva pogođenog siromaštvom. Pored svih nepovoljnih kretanja za rad i razvoj ustanova socijalne zaštite na području Ze-Do kantona, postratnim periodom, globalnom recesijom posljednjih godina, evidentna je ambivalentnost i nerazumijevanje svrhe, rada i djelatnosti te odnos nadležnih institucija što za posljedicu ima latentno materijalno i kadrovsko slabljenje socijalne zaštite čime se dovodi do zanemarivanja prava korisnika. Ipak ustanove socijalne zaštite iako su difuzno djelovale održale su svoje djelatnosti, prevrstveno nametnutim potrebama građana ali i značajnog broja pojedinaca koji djeluju u oblasti socijalne zaštite. Upravo izražene potrebe građana predstavljaju komplementarnost i obavezu za tranzicijom, razvojem i unapređenjem djelatnosti, usluga, materijalno-tehničkog i kadrovskog kapaciteta. Dovođenje ustanova socijalne zaštite u inferioran institucionalan položaj može samo doprinijeti većoj dezorganizaciji društva, socijalne dihotomije i nezadovoljavanju osnovnih životnih potreba i standarda.

Programom rada Društva socijalnih radnika Ze-Do kantona za 2011. i 2012. godinu, planirana je izrada Analize. Cilj izrade Analize je da ima responzivan karakter uz sagledavanje položaja ustanova socijalne zaštite na području Ze-Do kantona, statusa socijalnog rada, odnosno socijalnih radnika kao osnovnih nosioca ove djelatnosti, drugih stručnih zaposlenika i iznalaženje rješenja koja bi mogla voditi komplementarnosti, oslanjajući se na globalnu pozitivnu praksu i primjenu novih metoda, potreba i standarda u socijalnoj politici i socijalnoj zaštiti, usklađujući mogućnosti i stvaranje uslova za primjenu novih ideja, time i smanjenja ili potpune eliminacije deprivacije korisnika usluga.

Resorno ministarstvo Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice Ze-Do kantona dalo je podršku Društvu socijalnih radnika Ze-Do kantona da stručno i profesionalno sagleda trenutno stanje u ustanovama socijalne zaštite na području Ze-Do kantona.

Podaci o ustanovama, korisnicima i oblicima socijalne zaštite smatraju se relevantnim, s obzirom da su dostavljeni zvanično od nadležnih ustanova socijalne zaštite. Pored ovoga vršene su posjete ustanovama socijalne zaštite na području Ze-Do kantona, vođeni konkretni razgovori s ovlaštenim predstavnicima ustanova. Analiza predstavlja agregiranje podataka dostavljenih od nadležnih ustanova i nadležnog Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice Ze-Do kantona. Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, na svojoj 13. vanrednoj sjednici, održanoj 04.12.2012. godine, donijela Zaključke kojima se zadužuje Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, u saradnji sa kantonalnim ministarstvima, a tiču se lokalnih zajednica i ustanova. Zaključci se odnose na potrebu iznalaženja i poduzimanja neophodnih mjera u procesu mjenjenja zastarijelog institucionalog sistema socijalne zaštite, na način da se razvijaju izvaninstitucionalne usluge u lokalnim zajednicama u Federaciji Bosne i Hercegovine, stanovanje u lokalnoj zajednici uz podršku, hraniteljstvo za djecu, što je u skladu sa principima UN Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, Politikom u oblasti invalidnosti u Bosni i Hercegovini i Strategijom za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom u Federaciji Bosne i Hercegovine 2011-

2015, načina finansiranja pojedinih ustanova socijalne zaštite i zbrinjavanja korisnika, izrada Strategija i planova. Smatramo da Analiza može predstavljati stabilnu osnovu za sagledavanje realnog stanja u socijalnoj zaštiti na području Ze-Do kantona, načinu otklanjanja negativnih pojava kao i unapređenja i razvoja sistema socijalne zaštite u svim segmentima.

Analiza omogućava da problemu pristupimo holistički, da akcentiramo probleme, njegove uzroke i precizno ih definišemo, što proizilazi iz pristupa Analizi i daje širu društvenu opravdanost. Sam značaj utvrđivanja trenutnog stanja koristit će adekvatnijem razumjevanju problematike i uspješnijem rješavanju problema kao i svrsishodnijim planovima i programima socijalne zaštite. Uzimajući u obzir usvojene strategije i akcione planove u cilju poboljšanja sveukupnog socijalnog statusa građana i dobivenih predočenih pokazatelja imat će veliku ulogu u njihovoj implementaciji i primjeni u teoriji i praksi. Kao sveobuhvatan oblik istraživanja, sagledavanje realnog stanja, prikupljanje podataka, primjenom analize i sinteze u institucionalnom pogledu, a u cilju unapređenja rada veoma je malo, ili gotovo nikako, zastupljeno u socijalnoj zaštiti. Ovakvom sistematičnom rješavanju problema u našoj praksi ne pridaje se dovoljan značaj. Naime, poslovi i zadaci koje obavljaju socijalni radnici i drugi uposlenici u ustanovama socijalne zaštite, njihov status ali i materijalno tehnički uslovi ustanova socijalne zaštite društveno su na margini, relativno zapostavljeni i nedovoljno uvažavani. Socijalna politika usmjerana na proširenje korisnika i prava ne pokazuje adekvatne rezultate, zbog čega je neophodno socijalnu politiku usmjeriti na socijalnu uključenost marginaliziranih grupe.

1. DJELATNOST SOCIJALNE POLITIKE I SOCIJALNE ZAŠTITE

Politika ekonomskog rasta i razvoja ne može dati zadovoljavajuće rezultate ukoliko nije praćena i potpomognuta snažnim mjerama socijalne politike. U Bosni i Hercegovini u cilju poduzimanja mjera socijalne politike neophodno je raditi na jačanju institucionalnog okvira koji je u mogućnosti da ponudi odgovore zadacima koji se svakodnevno postavljaju. Socijalna politika je društvena djelatnost, koja se sastoji u preraspodjeli nacionalnog dohotka s ciljem rješavanja socijalnih rizika kao što su bolest, starost, nezaposlenost, invalidnost, smrt hanitelja, pomoć porodici. To je djelatnost koja teži ujednačavanju životnih uslova ljudi i smanjenju socijalne isključenosti. **Socijalna politika** ima za cilj pomagati, rješavati probleme ranjivih socijalnih grupa, tj. onih koji se nalaze u najtežem položaju. Prema tome, socijalna politika je vrlo opsežna djelatnost **države** kojoj pomažu druge organizacije – humanitarne, privatne, neprofitne i slično. Ona zadire u sve oblasti ljudskog života. Dio socijalne politike je socijalna zaštita, kako neki teoretičari definišu uže značenje ovog pojma.

Socijalna zaštita je najsloženija oblast društvenog života i kao takva ustavom i zakonom definisana je kao djelatnost od posebnog općeg društvenog interesa. U svojoj osnovi socijalna zaštita usmjerena je na osiguranje socijalne sigurnosti građana i porodica koji se, sticajem različitih društvenih i životnih okolnosti, nalaze u stanju socijalne potrebe.

Na području FBiH socijalna zaštita je organizirana djelatnost, usmjerena na osiguranje socijalne sigurnosti njenih građana, njihovih porodica koji su se našli u stanju socijalne potrebe.

Socijalna zaštita porodice, njenih članova i građana pojedinaca, ostvaruje se otkrivanjem i umanjnjem, odnosno otklanjenjem posledica uzroka koji dovode do stanja socijalne potrebe i ostvarivanjem prava na pojedine oblike socijalne zaštite.

Socijalnom potrebom smatra se trajno ili privremeno stanje u kome se nađe građanin ili njegova porodica bez svoje krivice, prouzrokovane usljed ratnih događaja, elementarnih nesreća općih ekonomskih kriza ili psihofizičkog stanja pojedinca zbog kojeg im je nastala nesposobnost za samostalan život i rad odnosno umanjena sposobnost za rad.

Socijalni rad se definiše kao **stručna i naučno** zasnovana djelatnost na preduzimanju mjera i akcija u cilju preventivnog djelovanja tj. sprečavanja pojava socijalnih problema u lokalnoj zajednici i grupi kao i rješavanje pojedinih socijalnih slučajeva, onih kojima je ta pomoć potrebna.

Socijalni rad je profesija koja se zasniva na humanističkim idealima i ljudskim pravima kako su ona koncipirana u najvažnijim međunarodnim dokumentima koja tretiraju oblasti socijalne politike i zaštite ljudskih prava i sloboda. Ova profesija zasniva se na profesionalnim vrijednostima koje proizilaze iz opće tradicije i specifičnih obilježja društvene sredine u kojoj se odvija socijalni rad.

Socijalni rad je posebno usmjeren na borbu protiv kršenja ljudskih prava, socijalne nepravde i nejednakosti te svih oblika diskriminacije pojedinaca ili grupa. Ova djelatnost nastoji osigurati promjenu u društvu putem intervencija u različitim sredinama (pojedinac, porodica, zajednica). Djelatnost socijalnog rada provodi se u područjima ili sektorima socijalne zaštite, odgoja i obrazovanja, zdravstva, pravosuđa, porodice, međugeneracijske solidarnosti, civilnog društva, vjerskih i humanitarnih organizacija i drugim sektorima.

Ovu aktivnost provode stručni kadrovi socijalnog rada koji su to zvanje stekli na fakultetima političkih nauka ili filozofije, odsjek socijalnog rada. Ova profesija u BiH ima tradiciju dugu više od pedeset godina što joj daje širi značaj i važnost.

2. ZAKONSKA REGULATIVA U OBLASTI SOCIJALNE ZAŠTITE

Na nivou države BiH nije regulisana oblast socijalne zaštite, odnosno ona je prenesena u nadležnost entiteta (Federacija BiH i RS). U okviru Federacije BiH dio socijalne zaštite prenesen je na nivo kantona/županija odnosno općina kao lokalnih zajednica.

Socijalna politika je Ustavno definisana različito na nivou entiteta i to na način da je u RS uređena sa nivoa entiteta na nivo općina, a u Federaciji fragmentirano na način da se sa nivoa Federacije uređuju osnovna prava iz oblasti socijalne i dječije zaštite, tako da je ostavljen prostor da svaki kanton donese svoj zakon i podzakonska akta te da prava uredi prema svojim potrebama i mogućnostima. S obzirom na različite ekonomske moći kantona odnosno općina i danas postoje kantoni i općine koje nisu uskladile zakone i podzakonska akta sa Federalnim. Ovakvo uređenje na Federalnom nivou dodatno usložnjava situaciju i čini nepravdu u preraspodjeli sredstava. S obzirom na fragmentirano uređenje socijalne zaštite u FBiH i u osnovnim pravima prema korisnicima koja su spuštana na nivo kantona i općina što za posljedicu ima neujednačenost u ostvarivanju prava i naknada iz socijalne zaštite, što dovodi do neravnopravnog položaja osoba u stanju socijalne potrebe na području Federacije Bosne i Hercegovine.

U FBiH oblast socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom regulisana je Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom ("Službene novine Federacije BiH" broj: 36/99), izmjenama i dopunama navedenog Zakona („Sl.novine Federacije BiH“ broj:54/04; 39/06; i 14/09). Također u primjeni je Zakon o ustanovama socijalne zaštite ("Službene novine RBiH" broj: 6/92, 8/93, i 13/94), Porodični zakon FBiH („Sl.novine Federacije BiH“ broj:35/05 i 41/05); kao i Zakon o zaštiti od nasilja u porodici (Sl. Novine FBiH broj 22/05); Zakon o zaštiti osoba sa duševnim smetnjama („Sl.novine Federacije BiH“ broj:37/01; 40/02; 52/11 i 14/13); te Krivični zakon FBiH („Sl.novine Federacije BiH“ broj:36/03; 37/03; 21/04; 69/04; 18/05; 42/10 i 42/11). Pored navedenih zakona pojedina pitanja iz oblasti socijalne zaštite regulisana su podzakonskim aktima od strane resornog ministarstva, tj. Pravilnicima, uputstvima, instrukcijama i dr., kao što je npr. Pravilnik o standardima za rad i pružanje usluga u ustanovama socijalne zaštite u FBiH.

U pokušaju zakonske reforme socijalne zaštite Federalno ministarstvo za rad i socijalnu politiku je od 2009. godine u više navrata u proceduru upućivalo radne materijale i prednacrt zakona o socijalnoj zaštiti i zakona o zaštiti porodice sa djecom. U januaru 2012. godine upućen je prednacrt zakona svim kantonima.

Na nivou Ze-Do kantona oblast socijalne zaštite regulisana je Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata, zaštiti porodice sa djecom ("Službene novine Ze-Do kantona" broj: 13/07), i izmjenama i dopunama citiranog Zakona („Sl.novine Ze-Do kantona 13/11).

Ovim zakonima stvorene su pretpostavke za realno planiranje novčanih naknada, redovne isplate, a time i početak izgradnje održivog sistema socijalne sigurnosti građana u stanju socijalne potrebe. U skladu sa svojim mogućnostima na nivou lokalne zajednice, općine regulišu odlukama općinskih vijeća o osnivanju ustanova i provođenju socijalne zaštite kojom se utvrđuju nadležnosti općina i načini finansiranja djelatnosti i rada ustanova iz ove oblasti. Na području Ze-Do kantona donesene su Odluke o sprovođenju socijalne zaštite u općinama Kakanj, Zenica, Visoko i Maglaj. Pored ovih zakonskih propisa obaveze nadležnih organa kantona su donošenje i podzakonskih akata (uputstva, pravilnici i instrukcije).

3. KORISNICI SOCIJALNE ZAŠTITE

3.1. Korisnici socijalne zaštite

Korisnikom socijalne zaštite smatra se svaka osoba koja je u toku izvještajne godine jednom ili više puta koristila određene oblike i mjere socijalne zaštite i usluge socijalnog rada.

Korisnici su razvrstani u dvije osnovne dobne grupe: maloljetni i punoljetni korisnici.

3.1.1. Maloljetni korisnici

- Maloljetnici ugroženi porodičnom situacijom;
- Bez oba roditelja - djeca i omladina čija su oba roditelja umrla;
- Nepoznatih roditelja - djeca i omladina roditelja čiji se identitet ne može utvrditi;
- Napušteni od roditelja - djeca i omladina čiji su roditelji poznati i poznatog boravišta, ali su djecu napustili i odbijaju da se o njima staraju, kao i djeca poznatih roditelja nepoznatog boravišta i ostali slučajevi napuštanja djece od strane roditelja;

- Djeca roditelja spriječenih da obavljaju roditeljsku dužnost - djeca i omladina čiji su roditelji odsutni uslijed izdržavanja kazne, dužeg liječenja u stacionaru, teškog hroničnog oboljenja, privremenog rada u inozemstvu, lišavanja poslovne sposobnosti i sl.;
- Djeca roditelja lišenih roditeljskih prava – djeca i omladina čijim je roditeljima odlukom suda oduzeto roditeljsko pravo. U ovu kategoriju spadaju i slučajevi kada je samo jednom od roditelja oduzeto roditeljsko pravo;
- Iz materijalno ugroženih porodica – djeca i omladina čiji roditelji nemaju ni minimum materijalnih i socijalnih uslova za podizanje djece, kao što su osobe bez stalnog izvora prihoda, s minimalnim prihodima po članu kućanstva, nezaposlene osobe, osobe s neriješenim stambenim pitanjima;
- Iz porodica s poremećenim porodičnim odnosima – djeca i omladina koja žive u porodicama u kojima postoje konfliktne situacije između pojedinih članova, svađe, grubosti, tuče, zlostavljanje, odsustvo emocionalnih veza i trajna neusklađenost odnosa, asocijalno, patološko i kriminalno ponašanje članova obitelji;
- Razvedenih ili roditelja u brakorazvodnom sporu – djeca i omladina čiji su roditelji razvedeni ili je brakorazvodni spor u toku, za koje se na zahtjev suda utvrđuje kod kojeg će roditelja živjeti nakon razvoda braka, ili djeca za koju je u toku reguliranje alimentacije, viđanja drugog roditelja i drugo;
- Ostali maloljetnici ugroženi porodičnom situacijom – djeca i omladina samohranih roditelja, vanbračna djeca, djeca s neriješenim materijalnim, stambenim i drugim pitanjima;
- Maloljetnici ometeni u fizičkom i psihičkom razvoju - maloljetnicima ometenim u fizičkom razvoju se smatraju djeca i omladina s oštećenjem vida, sluha, s poremećajima u govoru i glasu, fizički invalidna kao i osobe višestruko ometene u razvoju. Maloljetnicima ometenim u psihičkom razvoju se smatraju djeca i omladina koja su ometena u psihičkom razvoju, a razvrstana su prema važećim propisima o razvrstavanju i evidenciji ovih osoba;
- Maloljetnici s poremećajima u ponašanju i ličnosti;
- S asocijalnim ponašanjem – djeca i omladina sklona skitnji, besposličanju, bježanju od kuće, nedoličnom ponašanju, prostituciji, upotrebi alkohola, prevarama i slično.
- Maloljetni prestupnici ispod 14 godina – djeca i omladina koja su izvršila prekršaj ili krivično djelo, a krivično su neodgovorna zbog uzrasta, kao i maloljetni ovisnici o drogama;
- Psihički bolesna lica - maloljetna lica sklona raznim psihičkim oboljenjima;
- Maloljetni korisnici u stanju različitih socijalno - zaštitnih potreba;
- Bez specifične kategorije – djeca i omladina koja se ne mogu razvrstati ni u jednu od navedenih kategorija, zdravstveno neosigurana djeca i omladina, kao i djeca i omladina kojima se pruža pomoć u ostvarivanju određenih prava;

3.1.2. Punoljetni korisnici

- Korisnici subvencioniranja troškova (stanarine, grijanja, sahrane - dženaze);
- Osobe s fizički i psihički smetnjama;
- Osobe s oštećenim vidom – odrasle slijepe i slabovidne osobe;
- Osobe s oštećenim sluhom – odrasle gluhe i nagluhe osobe;

- Osobe s invaliditetom – odrasle osobe kod kojih je oboljenje trajno i ostale osobe s invaliditetom – odrasle osobe s ostalim fizičkim oštećenjima, nesposobne za rad i neosigurane po drugom osnovu, zatim odrasli distrofičari, osobe s posljedicama cerebralne paralize, osobe s više smetnji, osobe s poremećajima u ponašanju i slično;
- Osobe s mentalnim poteškoćama – odrasle osobe teško, teže, umjereno i lako mentalno zaostale;
- S kombiniranim smetnjama – odrasle osobe kod kojih je medicinski utvrđena neka od psihičkih ili nervnih bolesti (neurotičari, psihotičari, epileptičari) i sl;
- Osobe društveno neprihvatljivog ponašanja – odrasle osobe s asocijalnim ponašanjem (skitnja, prosjačenje, prostitucija, lica sklona vršenju krivičnih djela i prekršaja, upotrebi alkohola, droga);
- Psihički bolesne osobe - odrasle osobe sklone raznim psihičkim oboljenjima;
- Osobe koje nemaju dovoljno prihoda za izdržavanje, materijalno neosigurane osobe;
- Materijalno neosigurane osobe - odrasle osobe koje su sposobne za rad, ali nemaju sredstava za život, niti ih po drugom osnovu mogu osigurati i mlađe su od 65 godina (muškarci) odnosno 60 godina (žene);
- Osobe nesposobne za rad - odrasle osobe potpuno i trajno nesposobne za rad, bez sredstava za život, a mlađe su od 65 godina (muškarci) odnosno 60 godina (žene).
- Starije osobe bez porodičnog staranja – odrasle osobe koje nemaju djece ni drugih bližih srodnika koji su dužni da se o njima staraju kao i osobe bez sredstava za život (bez imovine, ili bilo kakvih drugih redovnih prihoda);
- Hronično bolesne – odrasle osobe koje su slijepe, psihički oboljele, fizički invalidne i hronično oboljele;
- Bez specifične kategorije (ostali);
- Odrasle osobe s porodičnim problemima, osobe u brakorazvodnom sporu i ostale osobe bez specifične kategorije.

4. OBLICI, MJERE I USLUGE SOCIJALNE ZAŠTITE

Pod oblikom, mjerom ili uslugom podrazumijeva se svaki slučaj sprovedene zaštite na osnovu zakona i propisa iz ove oblasti od strane centra za socijalni rad, ili službe socijalne zaštite.

U ovoj Analizi dati su podaci o oblicima, mjerama i uslugama prema broju osoba koje su koristile neki od oblika, mjera i usluga u izvještajnom periodu, a ne broj pruženih mjera ili usluga prema svakoj osobi. Jedna te ista osoba može se pojaviti više puta kao korisnik tj. onoliko puta koliko je koristila neki od oblika, mjera i usluga u toku izvještajne godine. Dakle, ukoliko je neka osoba više puta koristila isti oblik, mjeru ili uslugu u Analizi se evidentira i tretira kao jedna pružena mjera ili usluga socijalne zaštite.

5. MJERE SOCIJALNE ZAŠTITE

Mjere socijalne zaštite prema maloljetnicima podrazumijevaju angažiranje centra za socijalni rad na sprovođenju odgojnih mjera koje je sud izrekao kao i mjera koje centar poduzima na osnovu svoje odluke.

Upućivanje na školovanje i osposobljavanje podrazumijeva angažiranje centra za socijalni rad oko uključivanja na redovno školovanje maloljetnih korisnika socijalne zaštite koji su napustili

školu ili nisu bili obuhvaćeni redovnim školovanjem kao i uključivanje djece i omladine ometene u razvoju na specijalno obrazovanje.

Ostale mjere socijalne zaštite podrazumijevaju slučajeve pružanja savjeta u vezi s odgojnim i razvojnim problemima djece, osiguravanja ljetovanja i oporavka iz sredstava socijalne zaštite, reguliranja zdravstvene zaštite neosiguranih osoba i sl.

Pomoć za osposobljavanje i privređivanje podrazumijeva zasnivanje radnog odnosa osoba u stanju socijalne potrebe angažiranjem centra za socijalni rad na pripremi kolektiva da prihvati tu osobu kao i rad s osobom u cilju uspješnog uključivanja u kolektiv. Ovdje se podrazumijeva i zasnivanje radnog odnosa na određeno vrijeme u «kućnoj» radinosti, raznim servisima i sl., kao i zapošljavanje invalidnih osoba u zaštitnim radionicama.

Pomoć za rehabilitaciju podrazumijeva novčana davanja u cilju uključivanja na osposobljavanje za rad ili profesionalnu rehabilitaciju djece i omladine ometene u psihičkom ili fizičkom razvoju kao i odraslih invalidnih osoba, a na teret sredstava centara za socijalni rad odnosno službi socijalne zaštite

6. NOVČANE POMOĆI

Stalna novčana pomoć podrazumijeva novčana davanja koja osiguravaju nadležna ministarstva i općine putem centara za socijalni rad. Ova vrsta pomoći korisniku su izvor sredstava za zadovoljavanje životnih potreba osoba u stanju socijalnih potreba. Stalne novčane pomoći propisane su Kantonalnim Zakonom o socijalnoj zaštiti a iznos naknada kreće se od 17% do 23% od prosječne plaće kantona, što ovisi o broju članova domaćinstva nesposobnih za rad.

Jednokratna novčana pomoć isplaćuje se najviše dva puta godišnje na osnovu zakonskih propisa. U skladu s općinskim odlukama mogu se propisati povoljniji uslovi za ostvarivanje ovog prava kao što je npr. u općini Zenica kojim ova vrsta pomoći ne može iznositi više od ukupno pet iznosa novčane pomoći utvrđene zakonom, osim u slučajevima kada je zbog posebnih okolnosti potrebno odobriti veći iznos.

Dodatak za tuđu njegu podrazumijeva poseban novčani dodatak osobama kojima je utvrđena potrebna pomoći i njega druge osobe.

7. OSTALI OBLICI ZAŠTITE I USLUGA

Razvrstavanje na temelju dijagnoza podrazumijeva slučajeve kada nadležni organ izvrši razvrstavanje djece ometene u psihičkom i fizičkom razvoju.

Pomoć u ostvarivanju određenih prava podrazumijeva slučajeve pomoći oko regulisanja penzije/mirovine, alimentacije i dr.

Pomoć u sređivanju bračnih i obiteljskih odnosa po pravilu se sprovodi primjenom metoda savjetovanja i davanja stručnih mišljenja socio – psihološkog, pedagoškog, pravnog ili drugog karaktera.

Ostale usluge su stručne ekspertize, pisani izvještaji, posredovanja kod drugih institucija u cilju osiguravanja odgovarajuće pomoći kao i pomoći za ishranu, odjeću, obuću, ogrjev i sl.

8. USTANOVE SOCIJALNE ZAŠTITE

Ustanove socijalne zaštite osnivaju se radi ostvarivanja prava u oblasti socijalne zaštite i pružanja usluga socijalne zaštite utvrđenih zakonom, i drugim normativnim aktima iz ove oblasti kao i radi obavljanja razvojnih, savetodavnih, istraživačkih i drugih stručnih poslova u socijalnoj zaštiti i ostvarivanja drugog zakonom utvrđenog najpovoljnijeg interesa.

Domovi za djecu i omladinu osiguravaju privremeno ili trajno zbrinjavanje, ishranu, zdravstvenu zaštitu, odgajanje, obrazovanje i trajno osposobljavanje djece i omladine kojoj je potreban ovakav oblik zaštite.

Ustanove socijalne zaštite za invalidnu djecu i omladinu ometenu u razvoju osiguravaju u zavisnosti od vrste i stepena oštećenja, privremeni ili trajni smještaj, njegu, odgajanje, obrazovanje i osposobljavanje za rad pod posebnim uslovima.

Ustanove socijalne zaštite za odrasle invalidne osobe su ustanove za profesionalnu rehabilitaciju koja osiguravaju stručno osposobljavanje i zapošljavanje osoba s umanjenim radnim sposobnostima. Zaposleni u ovim ustanovama su invalidne osobe koje mogu raditi u preduzeću ili kod kuće i rehabilitanti – invalidne osobe koje se nalaze na osposobljavanju ili prekvalifikaciji.

Ustanove socijalne zaštite za odrasle osobe su domovi za penzionere/umirovljenike i druge odrasle osobe i socijalnogerijatrijski centri koji osiguravaju privremeni ili trajni smještaj, ishranu, njegu i zdravstvenu zaštitu odraslim osobama koje su bez sredstava za život, bez porodičnog staranja, ometena u psihičkom ili fizičkom razvoju i uslijed toga nesposobne za samostalan život, a i bez uslova da im se osigura odgovarajuća njega i pomoć u sopstvenoj porodici.

Na području Ze-Do kantona u deset općina organizovano djeluju javne ustanove centri za socijalni rad (Zenica, Visoko, Kakanj, Breza, Maglaj, Tešanj, Olovo, Zavidovići, Žepče i Vareš), na koje su općine kao osnivači prenijeli zakonske nadležnosti iz oblasti socijalne i dječije zaštite, dok dvije općine (Doboj-Jug i Usora) ovu nadležnost obavljaju u okviru svojih organa uprave, dok u općini Zenica dio nadležnosti obavlja Služba za društvene djelatnosti Općine. Pored ovoga na području kantona djeluju dvije ustanove iz oblasti socijalne i zdravstvene zaštite čiji je osnivač Skupština Ze-Do kantona i to: JZU „Zavod za bolesti ovisnosti Ze-Do kantona“ i JU „Dom penzionera sa stacionarom“ Zenica. Porede navedenih ustanova djeluju i dvije javne ustanove čiji je osnivač općina Zenica, čije su nadležnosti institucionalno zbrinjavanje djece bez roditeljskog staranja i zaštite starih i odraslih lica: JU „Dom porodica“ i JU „Dom za stara lica“ Zenica. Također djeluje i Centar za rano posticanje razvoja i ranu intervenciju za djecu sa posebnim potrebama u Zenici, (za područje Ze-Do kantona) i Dnevni centar za djecu školskog uzrasta i odrasle osobe u Maglaju, (za općine Maglaj, Zavidovići i Žepče). Tokom 2012. godine otvoren je Dnevni centar u Visokom za djecu školskog uzrasta i odrasle osobe (za općine Visoko, Kakanj, Breza, Vareš i Olovo). Centar za rano posticanje razvoja i ranu intervenciju za djecu sa posebnim potrebama u Zenici i Dnevni centar u Visokom za djecu školskog uzrasta i odrasle osobe djeluju na projektnoj osnovi, dok Dnevni centar u Maglaju od 2012. godine djeluje kao ustanova čiji je osnivač UG „Humanost“. Krajem 2013. godine započete su aktivnosti na osnivanju javne ustanove za smještaj djece i odraslih osoba s posebnim potrebama na području Ze-Do kantona, čime se postojeći dnevni centri kroz upravnu strukturu objedinjavaju u javnu ustanovu. Također, na području Ze-Do kantona, u okviru NVO sektora djeluje „Sigurna kuća“ Medica Zenica za privremeni smještaj žrtava nasilja u porodici i zajednici.

Sve ove ustanove na području Ze-Do kantona čine komplementaran odnos sa Ministarstvom za rad, socijalnu politiku i izbjeglice Ze-Do kanton sa podjeljenim nadležnostima.

Tabela broj. 1. Pregled ustanova socijalne zaštite na području Ze-Do kantona

R/B	USTANOVA	Osnivač	Godina osnivanja	Površina prostora (m/2)	Broj kancelarija	Uslovnost objekta
1.	CSR Zenica	Općina Zenica	1960.	2300 m/2	55	Uslovan, uz manje rekonstrukcije elektro, vodovodne i toplovodne mreže, i zahvate na termičkoj izolaciji objekta.
2.	CSR Visoko	Općina Visoko	1964.	350 m/2	11	Uslovan
3.	CSR Kakanj	Općina Kakanj	1963.	176,60 m/2	11	Djelimično uslovan
4.	CSR Tešanj	Općina Tešanj	1982	180 m/2	9	Djelimično uslovan
5.	CSR Breza	Općina Breza	1979.		6	Djelimično uslovan
6.	CSR Maglaj	Općina Maglaj	1973.	450 m/2	11	Uslovan
7.	CSR Vareš	Općina Vareš	1976.	100 m/2	6	Uslovan
8.	CSR Olovo	Opština Olovo	1975.	46 m/2	3	Djelimično uslovna
9.	CSR Zavidoviće	Općina Zavidovići	1963.	100 m/2	7	Djelimično uslovan
10.	CSR Žepče	Općina Žepče	2006.	160 m/2	5	Djelimično uslovan
11.	Služ. za društ. djel Doboj-jug	Općina Doboj-Jug	1998.	48 m/2	3	Djelimično uslovan
12.	Služ. za društ. djel Usora	Općina Usora				
13.	JU Dom porodica	Općina Zenica	1960.	6000 m/2	12	Uslovan
14.	JU Dom za stara lica	Općina Zenica	2008.	1150 m/2	4	Uslovan
15.	JU Dom penzionera sa stacionarim	Vlada Ze-Do kantona	2013.			Uslovan
16	Ustanova Dnevni centar za djecu i odrasle osobe s posebnim potrebama	Udruženje Humanost	2012	217 m/2		Uslovan

Prostorni kapaciteti predstavljaju značajan faktor u razvoju i mogućnostima unapređenja socijalne zaštite. Može biti i značajan limitirajući faktor za dalji razvoj, unapređenje i organizaciju djelatnost socijalne zaštite i nivoa kvalitete u pružanju usluga korisnicima. Ustanove socijalne zaštite, posebno centri za socijalni rad su višefunkcionalne javne ustanove koje vrše poslove na zadovoljavanju socijalnih potreba građana i njihovih porodica pružajući im usluge stručnog socijalnog i drugog rada u oblastima socijalne zaštite, međusektorske saradnje, analitičko-istraživačke i edukativno-informativne djelatnosti. Prostorni, kadrovski, tehnički, finansijski uslovi uslovljavaju organizaciju, a time razvoj djelatnosti i nivo kvaliteta u pružanju usluga korisnicima socijalne zaštite. Sagledavajući stanje prostornih kapaciteta ustanova socijalne

zaštite na području Ze-Do kantona ono je u disperziji od zadovoljavajući do neuslovnih kako za zaposlenike tako i za korisnike usluga.

U Općinama Zenica, Doboj-Jug i Usora organizaciono djeluju kao oragni uprave Služba za društvene djelatnosti i socijalnu zaštitu, djeluju u okviru objekata navedenih općina. Imaju relativno povoljne prostorne kapacitete, osim što je Služba za društvene djelatnosti u općini Usora nepristupačna za osobe sa invaliditetom.

9. KADROVSKO STANJE USTANOVA SOCIJALNE ZAŠTITE

Broj stručnih radnika u ustanovama socijalne zaštite i drugim institucijama srodne djelatnosti, određuje se na osnovu broja stanovnika koji žive na području koje ta ustanova pokriva svojom djelatnošću. Prema postojećim Normativima stručnog rada u centrima za socijalni rad, koji je donesen 1984. godine (SIZ socijalne i dječije zaštite BiH), a po Zakonu o socijalnoj zaštiti iz 1979. godine, određeno je na koliki broj stanovnika treba uposliti određeno stručno lice. Na osnovu navedenog Normativa (koji je još uvijek na snazi), da bi centar obavljao svoju djelatnost propisano je da na jednog socijalnog radnika ne bude više od 8.000 stanovnika, a na jednog pravnika, jednog psihologa ili jednog pedagoga ne bude više od 60.000 stanovnika.

U avgustu 2012. godine Federalno ministarstvo rada i socijalne politike donijelo je Pravilnik o standardima za rad i pružanje usluga u ustanovama socijalne zaštite u Federaciji Bosne i Hercegovine kojim se, između ostalog, reguliše broj stručnih lica u svim ustanovama po broju korisnika. Također Članom 70. ovog Pravilnika propisuje se da za ukupni tretman i pružanje usluga centar za socijalni rad - opštinska služba nadležna za poslove socijalne zaštite treba osigurati potreban broj stručnih radnika koji se određuje prema broju stanovnika koji imaju prebivalište na području koje centar - služba pokriva i broju korisnika, mjera, usluga i oblika pomoći ili podrške i to: jedan socijalni radnik na 4.000 stanovnika, jedan pravnik na 20.000 stanovnika, jedan psiholog na 15.000 stanovnika, jedan pedagog na 15.000 stanovnika i jedan sociolog na 50.000 stanovnika. Uzimajući u obzir navedeno, trenutna kadrovska struktura u ustanovama socijalne zaštite je napovoljna.

Prema trenutnim podacima u općini Zenica živi oko 130.000 stanovnika, po predloženom Pravilniku u CSR Zenica minimalno bi trebalo biti zaposleno 32,5 socijalna radnika (trenutno je zaposleno 13 socijalnih radnika); u općini Visoko živi oko 41.160 stanovnika što znači da bi po predloženom Pravilniku u CSR Visoko minimalno trebalo biti zaposleno 10,5 socijalna radnika (trenutno je zaposleno 7 socijalnih radnika); u općini Kakanj živi oko 55.857 stanovnika, što znači da bi po predloženom Pravilniku u CSR Kakanj minimalno trebalo biti zaposleno 11 socijalnih radnika (trenutno je zaposleno 6 socijalnih radnika); u općini Breza živi oko 14.594 stanovnika, po predloženom Pravilniku u CSR Breza minimalno bi trebalo biti zaposleno 3,5 socijalna radnika (trenutno je zaposleno 3 socijalna radnika); u općini Maglaj živi oko 23.400 stanovnika, po predloženom Pravilniku u CSR Maglaj minimalno bi trebalo biti zaposleno 6 socijalnih radnika (trenutno je zaposleno 2 socijalna radnika); u općini Vareš živi oko 10.700 stanovnika, po predloženom Pravilniku u CSR Vareš minimalno bi trebalo bi biti zaposleno 2,5 socijalna radnika (trenutno je zaposleno 4 socijalna radnika); u općini Olovo živi oko 12.400 stanovnika, po predloženom Pravilniku u CSR Olovo minimalno trebalo bi biti zaposleno 3 socijalna radnika (trenutno je zaposleno 4 socijalna radnika); u općini Zavidovići živi oko 38.000 stanovnika, po predloženom Pravilniku u CSR Zavidovići minimalno bi trebalo biti zaposleno 9,5 socijalna radnika (trenutno je zaposleno 5 socijalnih radnika); u općini Žepče živi oko 31.000 stanovnika,

po predloženom Pravilniku u CSR Žepče minimalno bi trebalo biti zaposleno 8 socijalnih radnika (trenutno je zaposleno 3 socijalna radnika); u općini Doboj-jug živi oko 4.500 stanovnika, po predloženom Pravilniku trebao bi biti zaposlen jedan socijalni radnik (trenutno je nema zaposlenih socijalnih radnika), i u općini Usora gdje živi oko 7.000 stanovnika, po predloženom Pravilniku trebalo bi biti zaposlena 2 socijalna radnika (trenutno nema zaposlenih socijalnih radnika).

Kvalifikaciona struktura zadovoljava samo minimum stručne zastupljenosti i može se negativno odražavati na pružanje usluga. Izmjene i dopune sistematizacije se vrlo rijetko vrše ili prilagođavaju društvenim standardima i potrebama. U većini slučajeva sistematizacije nisu popunjene. U personalnoj dokumentaciji zaposlenih vodi se precizna evidencija dokumentacije i kvalitetno se čuva u fasciklama namjenjenim za čuvanje i arhiviranje i uz ostalu dokumentaciju trajno se čuva kao: matične knjige, sanitarne knjižice, zakonski propisi i druga dokumentacija. Većina osoblja je sa visokom stručnom spremom, to su uglavnom socijalni radnici, pravnici, pedagozi, ekonomisti, jedan dio osoblja ima višu školu, jedan dio pomoćnog-administrativnog osoblja sa srednjom školom i vrlo mali broj osoblja sa osnovnom školom. Jedino u općinama Vareš i Olovo broj socijalnih radnika je zadovoljavajući u odnosu na postojeći Pravilnik o standardima za rad i pružanje usluga u ustanovama socijalne zaštite u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Brojčano najveći broj zaposlenih je ustanovama sa smještajem JU „Dom porodica“ i JU „Dom za stara lica“ Zenica s obzirom na njihovu djelatnost. Kada su upitanju centri za socijalni rada najveći broj zaposlenih je u CSR Zenica, zatim slijede Visoko, Kakanj, Zavodovići, Žepče, Maglaj, Breza i Vareš, dok je najmanje zaposlenih u CSR Olovo. U Doboj Jugu i Usori socijalna zaštita se pruža u okviru organa uprave. U svim ustanovama najveći broj zaposlenih su, osim Službe za društvene djelatnosti Doboj jug, socijalni radnici kao osnovni profil i nosioci poslova u oblasti socijalne zaštite. Evidentno je da je broj socijalnih radnika **nedovoljan**. U Službi za društvene djelatnosti Doboj-jug nema zaposlenih socijalnih radnika, poslove socijalne zaštite obavljaju tri pravnika. Od 2012. godine u Službi za društvene djelatnosti i socijalnu zaštitu općine Zenica nema zaposlenih socijalnih radnika (ranijih godina bila su tri socijalna radnika). Također u svim ustanovama zaposleni su i pravnici. U CSR Zenica zaposleno je 8 pravnika, dok je u ostalim ustanovama uposleno jedan ili dva pravnika.

Tabela broj 2. Kadrovska struktura zaposlenih u centrima i službama socijalne zaštite u 2013. god.

Rb	Općina	Naziv ustanove/organa	Struktura zaposlenih kadrova u ustanovama – organima																
			Socijalni radnik VSS	Soc. rad. VGS	Pedagog-psiholog	Pedagog	Psiholog	Sociolog	Pravnik VSS	Pravnik VGS	Defektolog	Vaspitač	Ukupno stručnjaci	Ekonomist VSS	Ekonomist VGS	Administr. osob.	Rukov. Osoblje	Ostalo osoblje	Sveukupno
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	BREZA	JU CSR	2							1			3			2	1	1	7
2	DOBOJ i JUG	Služba soc. zaštite							1	1			2			1			3
3	KAKANJ	JU CSR	3	3					2				8			3	1	1	13
4	MAGLAJ	JU CSR	1	1					1	1			4		1	1	1	2	9
5	OLOVO	JU CSR	2	1									3				1	2	6
6	TEČANJ	JU CSR	2	1					2			1	6			3	1	2	12
7	VISOKO	JU CSR	7						1	1			9	1	/	1	1	1	13
8	ZAVIDOVIĆI	JU CSR	2	3					1				6			3		1	10
9	ZENICA	JU CSR	9	4			3	1	7	1	1	1	27	2		9	1	6	45
10	HEPČE	JU CSR	2	1				1	1		1		6			3	1		10
11	VAREŠ	JU CSR	3						1				4			2	1	1	8
12	USORA	Služba soc. zaštite						1	2	1			4			3	1	3	11
	Sveukupno		33	14	0	0	3	3	19	6	2	2	82	3	1	31	10	20	147

U 2013. godinu u ustanovama socijalne zaštite na području Ze-Do kantona zaposlenost po kadrovskoj strukturi je sljedeća: socijalni radnik 47; pedagog 1; psiholog 3; defektolog 2; sociolog 3; pravnik 25; ekonomist 4; kriminalista 2; žurnalista 1; medicinski tehničar (Dom porodica i Dom za stara lica) 16; administrativno osoblje 31 i ostali kadar 53 zaposlenika.

Napomena: Pored centra i službi socijalne zaštite socijalni radnici uposleni su i u drugim ustanovama socijalne zaštite kao što su JU Dom porodica (jedan socijalni radnik); JU Dom za stara lica (tri socijalna radnika) JU Dom penzionera sa stacionarom (jedan socijalni radnik). Socijalni radnici rade i u drugim ustanovama koje nisu iz oblasti socijalne zaštite gdje klijentima pomažu u ostvarenju socijalnih prava. U zdravstvenom sektoru zaposleno je pet socijalnih radnika, u KPZ Zenica jedan, Željeznice FBiH jedan, rudnika Zenica i Kakanj četiri, što je ukupno šesnaest socijalnih radnika, zaposlenih u drugim sektorima, pored centara za socijalni rad i službi društvenih djelatnosti. U obrazovnom sektoru nema socijalnih radnika iako je zakonom

predviđena mogućnost zapošljavanja istih a stvarana potrebe više nego realna (osim u JU škola za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju osoba sa poteškoćama u psiho-fizičkom razvoju Zenica, gdje je zaposlen jedan socijalni radnik). Zapošljavanje socijalnih radnika u osnovnom obrazovanju na području FBiH jedino je zastupljeno u Kantonu Sarajevo od 2012. godine i to nakon učestalih delinkventnih pojava u školama što je čak rezultiralo i smrtnim posljedicama.

Tabela broj 3. Pregled kadrovska struktura zaposlenih u ustanovama socijalne zaštite u periodu 2009.-2013. godina

	2009	2010	2011	2012	2013
Socijalni radnik	53	52	53	52	47
Pedagog	2	2	2	2	0
Psiholog	1	2	3	4	3
Defektolog	1	1	2	1	2
Sociolog	3	4	4	3	3
Pravnik	25	25	25	26	25
Ekonomist	3	5	5	5	4
Kriminalist	1	1	1	1	1
Medicinski tehničar	14	16	16	16	16
Žurnaliata	1	1	1	1	1
Adminis. osoblje	39	39	40	39	31
Ostali	47	44	46	46	53
Ukupno	190	192	198	196	186

Iz tabele broj 3. Vidljivo je da povećanja broja zaposlenih u ustanovama socijalne zaštite, za period 2009.-2013. godina, gotovo i nema, odnosno došlo je do smanjenja stručnog kadra ili je u najboljem slučaju zadržan postojeći broj zaposlenih. Najveći broj smanjenja zaposlenih u 2013. godini u odnosu na prethodne godine je diplomiranih socijalnih radnika (pet socijalnih radnika je manje zaposlenih u odnosu na 2012. godinu). Važno je naglasiti da je u posmatranom periodu zančajan broj zaposlenika otišao u penziju. Dakle, na osnovu ovoga može se konstatovati da novog zapošljavanja u ustanovama socijalne zaštite gotovo i nema bez obzira na sve veći obim posla, potrebe korisnika i potrebe same lokalne zajednice. Ovo predstavlja dotatni pritisak na

postojeće zaposlenike u ustanovama s obzirom da se obim poslova i potreba kontinuirano povećava dok novog zapošljavanja nema.

Ukupan broj zaposlenih u ustanovama socijalne zaštite u 2009. godini iznosio je **190 zaposlenih** od čega su žena 141 i 49 muškaraca, u 2010. godini u ustanovama socijalne zaštite radila su **192 zaposlenika** od čega su 143 žene i 49 muškarac, tokom 2011. godine radilo je **198 zaposlenih** od čega je 148 žena i 50 muškaraca, u 2012. godini dolazi do smanjenja i bilo je **zaposlenih 196** osoba od čega 148 žena i 48 muškaraca. U 2013. godini nastavlja se trend smanjenja zaposlenih u ustanovama socijalne zaštite (isključivo stručnog kadra, a posebno socijalnih radnika kao osnovnog profila zanimanja u socijalnoj zaštiti) kada je **zaposlenih 186** od čega je 144 žena i 42 muškaraca.

Gledajući statistički u 2013. godini u odnosu na 2012. godinu došlo je do smanjenja zaposlenih u ustanovama socijalne zaštite na području ZE-DO kantona za 10 zaposlenika ili **0,21%, od čega je najviše došlo do smanjenja diplomiranih socijalnih radnika za njih pet ili 0,10%**. S druge strane kontinuirano je povećanje obima i složenosti poslova, zadataka i usluga iz oblasti socijalne zaštite. Ovi statistički pokazatelji nedvojbeno ukazuju na činjenicu da se kadrovska struktura uposlenih u ustanovama socijalne zaštite ne povećava, a samim tim i ne unapređuje, uzimajući u obzir činjenicu da su ljudski resursi najznačajniji faktor u bilo kojoj oblasti ljudskog života, posebno u djelatnosti socijalne zaštite. S tim u vezi sa sigurnošću se može konstatovati da je projekcija u oblasti kadrovske politike i kadrovska struktura, ulaganje i unapređenje iste na području ZE-DO kantona **veoma nepovoljna**.

Uzimajući u obzir globalnu društveno-ekonomsku situaciju, sve veće potrebe građana koji se nalaze u stanju socijalne potrebe, visok stepen nezaposlenosti, sve prisutnije socio-patološke i destruktivne pojave ali i važeću Normativu i niz zakonskih akata koji su ustanovama socijalne zaštite u nadležnost dali niz specifičnih poslova i zadataka ukazuje na povećan obim poslova u ustanovama i rada osoblja koje svakodnevno obavlja polivalentne poslove. Opravdano se nameće potreba za jačanjem stručno-kadrovskog potencijala u ustanovama socijalne zaštite, naročito uzimajući u obzir specifičnost poslova socijalne zaštite gdje je čovjek (stručnjak) glavni i nezamjenjivi faktor i nametnuta informatizacija ga ne može zamijeniti.

Zbog nepovoljne kadrovske strukture i nedostatka stručnog kadra, preventivni rad koji je imperativan, ustanove socijalne zaštite su u nemogućnosti da ga u dovoljnoj mjeri obavljaju, što bi trebalo predstavljati osnovu rada na sprečavanju i ranom prepoznavanju socijalnih problema, sociopatoloških pojava i potreba građana.

Kada je u pitanju iskazana potreba za stručnim kadrom u ustanovama socijalne zaštite primjećujemo da je ona najizraženija za diplomiranim socijalnim radnicima (k njih najviše i nedostaje), zatim diplomiranim pedagogima-psiholozima i diplomiranim pravnicima. Upravo ovi kadrovi predstavljaju glavni stub stručnog rada u ustanovama socijalne zaštite. Nepopunjenost upražnjenih radnih mjesta u većini centara dovodi do poteškoća u radu, posebno u radu Stručnih timova koji rješavaju svakodnevna kompleksna društvena pitanja građana, a koja spadaju u nadležnost centara, odnosno ustanova socijalne zaštite.

10. MATRIJLNO TEHNIČKA OPREMLJENOST USTANOVA

Bitan faktor organizacije, rada i razvoja ustanova predstavlja opremljenost tehničkim pomagalicama i njihov tehnološki progres. Posebno kada je riječ o ustanovama socijalne zaštite u pružanju usluga klijentima, ali i omogućavanja kvalitetnijeg, ekonomičnijeg i hitnijeg pristupa u

radu, što ustavari jesu principi stručnog rada, ali i sprečavanja zloupotrebe prava korisnika. Posjedovanje adekvatnih i savremenih softvera, baza podataka, omogućuju brzu i adekvatnu razmjenu informacija i podataka na relacijama ustanova-subjekt (mogućnost elektronskog obavješćavanja, upoznavanja sa pravima, djelatnostima, uslugama isl.) te intersektoralne saradnje i razmjene podataka i informacija kako na lokalnom tako i širem nivou.

Tehnička opremljenost ustanova socijalne zaštite na području Ze-Do kantona, također je u disperziji i ona varira od ustanove do ustanove. Opremljenost i nabavka materijalno-tehničkih pomagala oslonjena je uglavnom na budžetska sredstva osnivača, dijelom nadležnog Ministarstva te donacijama. Gotovo da ne postoji strukturisan plan potreba i način njihovog obezbjeđenja. Glavni oslonac je „trenutna“ potreba i način njenog rješavanja, što se svakako negativno odražava na trenutno stanje u materijalno tehničkom smislu. Dodatna poteškoća je trenutna ekonomska situacija u budžetima koja vrlo malo dopušta materijalno tehnički razvoj u skladu sa predviđenim standardima.

Trenutno stanje predstavlja **minimum** materijalno-tehničkih uslova za rada uposlenika u svakodnevnom profesionalnom radu. Potrebna oprema i materijalno-tehnička sredstva sa kojima raspolažu centri/ustanove socijalne zaštite (atomobili, računarska oprema, telefoni i sl.) mogu se smatrati **nedovoljnim** za kompleksne poslove koje obavljaju i predstavljaju značajne poteškoće u obavljanju svakodnevnih profesionalnih aktivnosti.

Naime, površinu Kantona od 3.950 km², koja je pretežno brdsko-planinsko područje, na kome živi oko 400.000 stanovnika, a to sve ustanove socijalne zaštite na području Ze-Do kantona opslužuju sa **16 motornih vozila** koja predstavljaju jedno od osnovnih sredstava za rad na terenu. Od navedenog broja motornih vozila četiri su u vlasništvu JU „Dom porodica“ a po dva posjeduju JU „Dom za stara lica“, CSR Kakanj i CSR Tešanj, dok ostale ustanove posjeduju po jedno ili nijedno motorno vozilo. Uzimajući u obzir djelatnost ustanova socijalne zaštite jasno je kolike poteškoće u radu u zajednici i pristupu klijentu predstavlja nedostatak i nedovoljan broj motornih vozila. Naglašena je potreba ustanova za **informatičkom opremom i adekvatnim softverima** što bi pružilo kvalitet u radu i zadovoljavanju osnovnih principa u radu (hitnosti, ekonomičnosti itd).

Iako većina ustanova posjeduje **bazu podataka** (sve ustanove nemaju) njena usklađenost, ažurnost i razmjena **podataka je na malom nivou**, te je potrebno istu ažurirati i imati određen stručan kadar koji će raditi na ovim poslovima, kontinuirano vršiti stalnu koordinaciju među ustanovama na softverskom unapređenju, rješavanju softverskih problema i praćenja njenog rada kao obrade podataka i sl. Kada je riječ o **ostalim tehničkim pomagalima** (kopir aparat, skener, kamere, diktafoni, fotoaparati, wlan mrežu, projektor i sl.), ustanove socijalne zaštite gotovo da i ne posjeduju istu. Uzimajući u obzir administrativni nivo poslova koje obavljaju ustanove socijalne zaštite neophodnost ove opreme je imperativna. Nedostatak opreme utiče na kvalitet i pravovremenost u izvršavanju svakodnevnih poslova i zadataka koje se obavljaju u ustanovama.

Ustanove uglavnom obavljaju svoje djelatnosti u objektima čiji su vlasnici i osnivači općine. Manji dio ustanova imaju kose ravni ili prilaze koji omogućavaju pristup osobama sa invaliditetom. Lokacijski ustanove su uglavnom na mjestima koje su povoljne za korisnike a to su centar grada ili bliži dio centra grada. Većina ustanova su priključene na gradsku infrastrukturu. U mjestima gdje postoji gradsko grijanje, ustanove su priključene na isto, tamo gdje nema gradskog grijanja radni prostor se zagrijavaju alternativnim oblicima zagrijavanja (peći ili grijalice).

Kada je u pitanju sigurnost osoblja i objekata može se konstatovati da je minimalna i uglavnom se oslanja na intervencije policije po pozivu, što znači da u hitnim slučajevima sigurnost osoblja i objekata nije adekvatna. Rizik u izvršavanju svakodnevnih poslova i zadataka je veoma izražen zbog različite strukture klijenata zbog čega često dolazi do prisustva stresa i „brn-out“ kod zaposlenika. Zaposlenici nemaju beneficiran radni staž, superviziju, ili druge zaštitne mjere bez obzira na svakodnevni stres na poslu. Edukacije internog i eksternog karaktera su malo zastupljene, a potreba za unapređenjem, edukacijom i promjenom novih savremenih metoda i tehnika je veoma izražena.

11. FINANSIRANJE USTANOVA I PRAVA IZ SOCIJALNE ZAŠTITE

Socijalna zaštita je složena oblast društvenog života kao takva ustavom i zakonom definisana je kao djelatnost od posebnog društvenog interesa. Kreiranje i odgovornost za politiku razvoja socijalne zaštite su Ustavom BiH, odnosno Ustavom Federacije BiH utvrđene kao podijeljena nadležnost Federacije BiH i kantona. U Federalnom zakonu su utvrđene osnove za djelovanje u navedenim oblastima, a u Kantonalnom zakonu su precizno uređene oblasti socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom. Pored navedenog, oblasti socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom su dodatno uređene donošenjem raznih pravilnika, uputstava i instrukcija na osnovu zakonskih ovlasti ministra Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice. Također, provođenje socijalne zaštite porodice sa djecom je u nadležnosti i općina. Stoga na temelju zakonskih ovlaštenja i općine imaju mogućnost dodatnog djelovanja proširivanjem obima i sadržaja prava iz oblasti socijalne zaštite.

U svojoj osnovi socijalna zaštita usmjerena je na osiguranje socijalne sigurnosti građana i porodica koje se, sticajem različitih društvenih i životnih okolnosti, nalaze u stanju socijalne potrebe. Zbog toga je socijalna zaštita porodice, njenih članova i građana pojedinaca, usmjerena na otkrivanje i umanjeње, odnosno otklanjanje posledica uzroka koji dovode do stanja socijalne potrebe i ostvarivanje prava na pojedine oblike socijalne zaštite. Zeničko-Dobojski kanton u skladu sa Zakonom finansira oblike socijalne zaštite i to: stalna novčana pomoć (60% isplaćuje se iz Budžeta Kanton, dok ostatak od 40% isplaćuje se iz općinskih budžeta), novčana nadoknada za pomoć i njegu drugog lica, privremena i jednokratna novčana pomoć, smještaj u drugu porodicu, smještaj u ustanove socijalne zaštite, osposobljavanje za samostalan život i rad, dječiji dodatak, prava zaposlenih i nezaposlenih majki porodilja, te 30% sredstava za prava civilnih žrtava rata (70% se isplaćuje iz Budžeta FBiH). Pored toga izdvaja budžetska sredstva za pomoć i podršku u radu NVO iz oblasti socijalne zaštite i zaštite ljudskih prava.

Iz Budžeta Ze-Do kantona dodatno se finansiraju dnevni centri u Zenici, Maglaju i Visokom u omjeru 2/3 od strane Ministarstva, dok jednu trećinu finansiraju općine po principu učešća prema broju stanovnika općine.

Grafikon 1. Ukupna budžetska sredstva Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice Ze-Do kantona za period 2009-2013. godina

Ukupna Budžetska sredstva Ministarstva za rad socijalnu politiku i izbjeglica bila su najveća u 2012. godinu i iznosila su **26.864.230,00 KM**, dok su najmanje bila 2010. godine kada su iznosila **21.952.149,98 KM**. Primjećuje se značajno povećanje finansijskih sredstava u 2012. godini u odnosu na prethodne godine. U 2013. godini ukupna utrošena finansijska sredstva iznosila su **25.757.641,00 KM** i manja su za **1.106.589,00 KM** u odnosu na 2012. godinu ili za **4,11%**.

Na osnovu usvojene Informacije o *dostignutom stanju u oblastima socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom u 2011. godini u Skupštini Ze-Do kantona*, dostavljenu od strane Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice Ze-Do kantona navodi se da je isplata naknada za prava iz oblasti socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom u 2011. godini **bila redovna**.

Od 2012. godine dolazi do **kašnjenja u isplatama** naknada za ista prava zbog nedovoljnog priliva u sredstava u Budžet Ze-Do kantona. **Ista su isfinansirana po svim pravima tokom 2013. godine** ali je i tokom 2013. godine nastavljen trend **kašnjenja u isplatama** za 2013. godinu.

Da bi se osigurali redovnost isplata naknada od 26. 8. 2009. godine primjenjivano je Uputstvo o obračunavanju i trebovanju naknada, na osnovu Zakona o načinu ostvarivanja ušteta u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 50/09). Ovim uputstvima prvostepenim općinskim organima naloženo je da se sve novčane naknade koje proizilaze iz Kantonalnog zakona obračunavaju u umanjenom iznosu, s obzirom na ograničena budžetska sredstava za finansiranje prava iz socijalne zaštite.

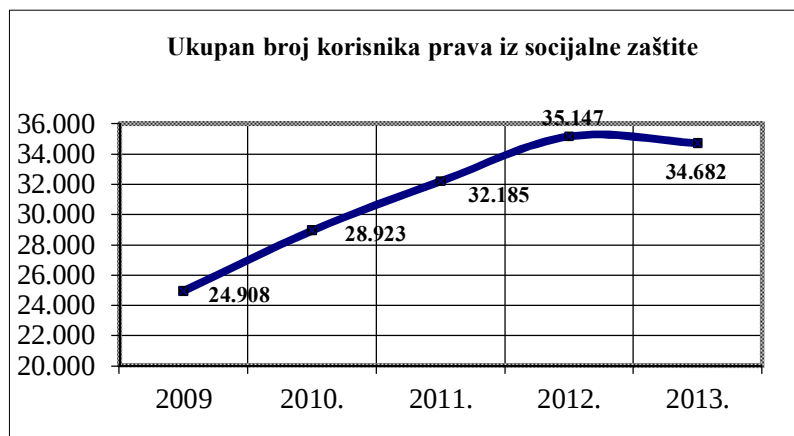
11.1. Finansiranje korisnika socijalnih prava iz Budžeta Ze-Do kantona čije se pravo ostvaruje na prostoru cijele BiH

Kako je navedeno, prava korisnika socijalne zaštite regulisana su **Federalnim zakonom** i utvrđene su **osnove za djelovanje po oblastima**, dok su **Kantonalnim zakonom** precizno uređene oblasti socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom. Na osnovu zakonskih ovlasti Ministarstva provođenje socijalne zaštite porodice sa djecom je u **nadležnosti i općina čime** općine imaju mogućnost dodatnog djelovanja proširivanjem obima i sadržaja prava iz oblasti socijalne zaštite.

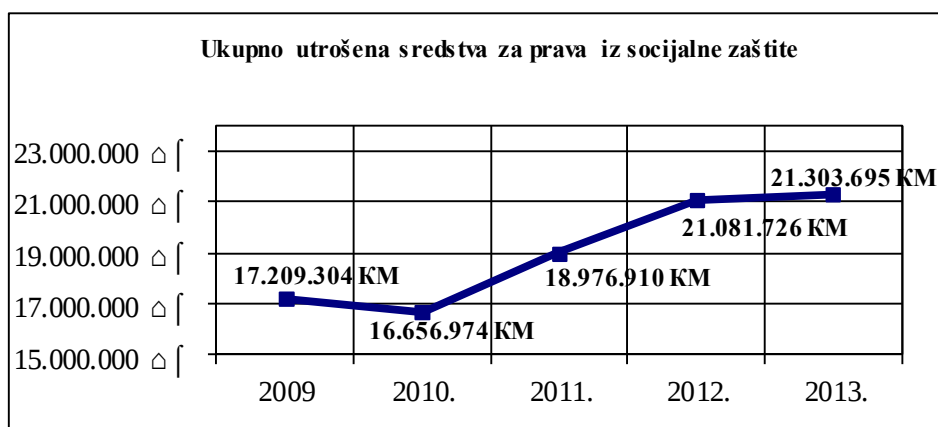
Tabela broj 4. Utrošena finansijska sredstva za naknade iz socijalne zaštite iz Budžeta Ze-Do kantona po općinama za period 2009-2013. godina

Ustanove	2009	2010	2011	2012	2013
CSR Zenica	5.698.148	5.708.524	5.931.537	6.777.591	6.995.030
CSR Visoko	2.362.599,00	2.157.161	2.559.572	2.902.933	2.850.070
CSR Kakanj	1.394.201,00	1.354.970	1.627.423	1.814.095	1.608.647
CSR Tešanj	2.243.692,00	2.149.446	2.357.969	2.426.484	2.580.582
CSR Breza	441.505,00	390.607	455.122	572.770	603.467
CSR Maglaj	9555.380,00	958.926	1.189.311	1.256.780	1.312.765
CSR Vareš	422.318,00	377.529	426.009	549.633	532.863
CSR Olovo	454.198,00	498.834	554.635	580.290	559.062
CSR Zavidoviće	1.424.538,00	1.395.607	1.765.814	1.884.181	1.904.875
CSR Žepče	1.307.060,00	1.179.735	1.560.271	1.707.932	1.686.854
Doboj Jug	273.882,00	272.278	281.679	262.177	344.020
Usora	231.783,00	213.355	267.571	346.860	326.459
Ukupno	17.209.303,57	16.656.973,68	18.976.910,18	21.081.726	21.303.695,00

Grafikon 2. Pregled broja korisnika socijalnih prava za period 2009.-2013. godina

Grafikon 3. Pregled utroška finansijski sredstava za socijalnih prava u Ze-Do kantonu za period 2009-2013. godina

U oblastima socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom neko od socijalnog prava u 2013. godini u Ze-Do kantonu ostvarilo je **34.689 korisnika**, za čije finansiranje je iz Budžeta Kantona izdvojen iznosu od **21.303.695,00 KM**, za razliku od 2009. godine u kojoj je pravo iz socijalne zaštite ostvarivalo **24.908 korisnika** i utrošena su sredstva u iznosu od **17.209.303,57 KM**.

U odnosu na 2009. godinu u 2013. godini broj korisnika socijalne zaštite povećan je za **9.781 korisnika** ili za **39,26%**.

Broj korisnika se kontinuirano povećavao do 2012. godine. U 2013. godini u odnosu na 2012. godinu broj korisnika se smanjuje za **465 korisnika** ili **1,32%**.

Za finansiranje socijalnih prava od strane nadležnog Ministarstva u 2009. godini utrošeno je **17.209.304,00 KM** kada je **24.908 korisnika** ostvarilo neko od socijalnih prava. Tokom 2010. godine izdvojeno je najmanje finansijskih sredstava za socijalna prava u visini od **16.656.974,00 KM** iako je na području Ze-Do kantona povećan broj korisnika na **28.923** korisnika. U 2011. godini dolazi do povećanja finansijskih sredstava za socijalna prava na iznos od **18.976.910,00 KM** a broj korisnika i je porastao na **32.185 korisnika socijalnih prava**. I u 2012. godini povećavaju se finansijska sredstva za socijalna prava na iznos od **21.081.726,00 KM** a broj korisnika povećan je na **35.147 korisnika**.

U 2013. godini nastavljen je trend povećanog izdvajanja finansijskih sredstava za socijalna prava kada je utrošen **21.303.695,00 KM**, koja su nešto veća u odnosu na 2012. godinu dok je broj korisnika socijalnih prava iznosio je **34.682 korisnika**.

Ukoliko uporedimo visini izdvajanja finansijskih sredstava za socijalna prava u Ze-Do kantonu iz 2009. godine u odnosu na 2013. godinu primjećujemo da su ista uvećana za **4.094.391,00 KM** a da se broj korisnika socijalne zaštite odnosno socijalnih prava povećao za **9.781** nova korisnika ili za **39,26%**.

Navedeni broj korisnika i finansijska izdvajanja odnose na sve korisnike koji su ostvarili pravo finansiranja iz Budžeta Ze-Do kantona. Priznato pravo pruža se za korisnike s područja Ze-Do kantona dok se usluga pruža na cijelom području BiH, zavisno gdje je uslugu moguće provesti (npr. smještaj osoba u druge kantone, rehabilitacija i sl.)

Značajan broj korisnika socijalnih prava kontinuirano se povećava iz godine u godinu i predstavlja jedan od osnovnih razloga povećanja budžetskih sredstava za ove namjene. Međutim, zbog povećanja broja korisnika došlo je do smanjenja naknada korisnicima prava jer su odobrena finansijskih sredstava iz Budžeta Ze-Do kantona bila nedovoljna.

Tabela broj 5. Pregled osnovnih prava iz socijalne zaštite finansirana iz Budžeta Ze-Do Kantona za period 2009-2013. godina

R/b	Osnovna prava iz socijalne zaštite		2009	2010	2011	2012	2013
1.	Broj korisnika prava na dječiji dodatak	Broj	8,741	10.896	12.196	13.610	14.302
		KM	2.876.539,88	2.835.178,12	3.413.865,20	3.648.918,72	3.778.455,43
2.	Broj djece koja ostvaruju dječiji dodatak	broj	15,617	19.276	21.905	24.072	23.625
		KM	2.876.539,88	2.835.178,12	3.413.865,20	3.648.918,72	3.778.455,43
3.	Novčana naknada plaće za zaposlene porodilje	broj	1,141	1.038	907	1.012	1.023
		KM	7.599.556,04	7.084.015,72	6.992.657,38	7.526.340,29	7.489.606,78
4.	Novčana pomoć za nezaposlene porodilje	broj	1,309	1.238	1.136	1.154	1.057
		KM	186.532,50	164.700,00	153.360,00	155.790,00	143.640,00
5.	Jednokratna pomoć za opremu djeteta	broj	1,309	1.238	1.136	1.154	1057
		KM	119.305,59	105.464,48	100.627,69	100.865,57	92.142,00
6.	Pomoć za prehranu djeteta do 6 mjeseci uzrasta	broj	1,309	1.238	1.136	1.154	1057
		KM	396.076,20	374.135,32	322.850,30	349.478,22	318.843,95
7.	Stalna novčana pomoć, broj priznatih prava	broj	1,102	1.187	1.199	1.244	1.262
		KM	816.288,17	773.459,59	777.821,69	990.081,79	1.125.015,50
8.	Jednokratne novčane pomoći	broj	1,23	1.786	1.689	1.807	2.053
		KM	120.258,90	165.100,00	165.100,00	165.100,00	165.100,00
9.	Smještaj u drugu porodicu	broj	99	95	96	117	117
		KM	160.994,19	155.804,00	160.703,57	218.881,10	260.625,85
10.	Smještaj u ustanove socijalne zaštite	broj	582	621	634	625	684
		KM	3.762.530,84	3.870.490,84	4.367.040,29	4.461.457,24	4.478.126,72
11.	Osposobljavanje za samostalan život i rad	broj	60	60	59	59	46
		KM	270.854,68	270.854,68	203.404,10	215.027,12	192.191,92
12.	Tuđa njega	broj	0	0	1.166	1.581	1.606
		KM	0	0,00	1.478.284,53	2.334.177,49	2.315.465,25
13.	CŽR ZDK	broj	1,15	1.146	1.122	1.110	1095
		KM	900.366,58	857.770,93	841.195,43	915.608,53	945.481,50
Ukupno		broj	24,908	28.923	32.185	33.295	34.682
		KM	17.209.303,57	16.656.973,68	18.976.910,18	21.081.726,00	21.303.695,00

Tabela 6. Pregled izdvajanja sredstava iz Budžeta Ze-Do kantona po ustanovama socijalne zaštite

R/B	USTANOVE	2011 godina	2012. godina	2013. godina
USTANOVE NA PODRUČJU ZE-DO KANTONA				
1.	Dom-porodica - Zenica	971.154,84 KM	993.377,02 KM	955.436,39
2.	JU škola za odgoj i obrazovanje - Zenica	95.160,00 KM	92.040,00 KM	93.795,00
3.	Dom penzionera - Zenica	22.923,30 KM	2.413,60 KM	106.323,81
4.	Dom za stara lica - Zenica	180.268,30 KM	205.576,20 KM	175.168,70
5.	Mala škola - Vareš	23.620,80 KM	28.206,82 KM	28.206,82
6.	Dnevni centar za djecu sa posebnim potrebama Maglaj		106.353,03 KM	141.804,00
USTANOVE KOJE NISU U SASTAVU ZE-DO KANTONA				
7.	Zavod za zbrinjavanje Drin-Fojnica	1.113.075,60 KM	1.115.592,48 KM	1.128.514,76
8.	Naš Dom - Travnik	379.395,33 KM	339.438,85 KM	294.499,57
9.	SOS Kinderdorf International	79.770,32 KM	81.354,21 KM	73.470,78
10.	Zavod za zaštitu - Višegrad	1.4312,31 KM	13.304,02 KM	13.291,69
11.	Sveta obitelj - Mostar	25.040,00 KM	27.360,00 KM	27.360,00
12.	Dom za djecu i omladinu - Prijedor	17.664,00 KM	17.664,00 KM	17.664,00
13.	Međunarodni forum sol. Emmaus -Gračanica	150.332,68 KM	151.096,85 KM	92.956,90
14.	RWS Dječije selo mira - Turija	116.152,00 KM	102.800,50 KM	118.410,02
15.	Zavod za zašt djece - Pazarić	546.610,112 KM	511.930,21 KM	559.514,06
16.	Centar za djecu i mladež Duga - Novi Travnik	6.600,00 KM	9.180,00 KM	7.440,00
17.	KJU Dom za dj bez rod.st. - Sarajevo	7.140,00 KM	6.545,00 KM	7.140,00
18.	Majčino Selo - Međugorje	12.000,00 KM	12.000,00 KM	12.000,00
19.	Zavod za zbrinjavanje Baković-Fojnica	537.516,58 KM	534.966,12 KM	549.867,54
20.	Zavod Jakeš - Modriča	31.086,12 KM	30.788,16 KM	30.788,16
21.	Zavod za vasp. m djece- Sarajevo	14.748,00 KM	23.945,30 KM	31.794,00
22.	"Proi" Udruženje za podršku resocijalizaciji ovisnika "Proi" Sarajevo	8.600,00 KM	5.400,00 KM	300,00
23.	CROPS Centar za rehabilitaciju ovisnika o psihoaktivnim supstanci CROPS	6.200,00 KM	2.260,00 KM	7.120,00
24.	Marjanovac Centar za odvikavanje od ovisnosti	7.670,00 KM	4.980,00 KM	5.260,00
UKUPNO		4.367.040,29	4.416.006,69 KM	4.478.126,10

U 2013. godini za smještaj osoba u ustanove socijalne zaštite utrošeno je **4.478.126,10 KM** što predstavlja najveće izdvajanje u odnosu na prethodne godine. U odnosu na 2012. godinu povećano je za **62.119,41 KM ili 1,40%**

Smještaj osoba vrši se u ustanove na području cijele BiH. Ukoliko posmatramo smještaj osoba u ustanove koje vrše smještaj osoba na području Ze-Do kantona primjećujemo da se od ukupnog iznosa za ustanove na području Ze-Do kantona izdvaja **1.325.566,02 KM ili 29,60%**, dok se **3.152.560,08 KM ili 70,40%** izdvaja za smještaju u ustanove koje ne obavljaju djelatnost na području Ze-Do kantona.

U skladu sa postojećim propisima **općine kao osnivači centara za socijalni rad finansiraju** dio oblika socijalne zaštite i sve materijalne troškove (**plate i naknade zaposlenika i ostalo**) i dijelom podržavaju rada NVO sektora. Pored ovoga općina Zenica kao osnivač dvije ustanove socijalne zaštite sa smještajem finansira i daje podršku u materijalno tehničkom opremanju ustanova i dio djelatnosti (JU „Dom porodica i JU „Dom za stara lica“ Zenica).

Centri za socijalni rad, na koje su općine kao osnivači prenijele nadležnosti iz oblasti socijalne zaštite finansiraju se iz budžeta općina iz kojih **se podmiruju plate i naknade zaposlenika, materijalni troškovi ustanova, kao i dio prava iz socijalne zaštite.**

Kanton finansira veći dio **prava iz socijalne i dječije zaštite** (60% stalne novčane pomoći, naknade majkama porodiljama u radnom odnosu i nezaposlenim porodiljama, 30% prava civilne žrtve rata, a FBiH 70%, , smještaj u ustanove i smještaj u drugu porodicu, privremeni smještaj i zbrinjavanje u sigurnu kuću, pomoć i njegu od strane drugog lica, dječiji dodataka i druge socijalne pomoći interventnog karaktera), a dijelom daju finansijsku podršku u materijalno tehničkom opremanju centara i drugih ustanova socijalne zaštite.

11.2. Finansiranje socijalnih prava iz općinskih budžeta

U skladu sa svojim mogućnostima na nivou lokalne zajednice, općine regulišu odlukama općinskih vijeća o osnivanju ustanova i provođenju socijalne zaštite kojom se utvrđuju nadležnosti općina i načini finansiranja djelatnosti i rada ustanova iz ove oblasti.

Najveća izdvajanja za socijalnu zaštitu izdvaja **općina Zenica**, koja su u 2012. godini bila najveća kada su iznosila 979.000,00 KM, dok su u 2013. godini umanjena za 50.000,00 KM i iznosila su 929.000,00 KM, zatim **općina Tešanj** koja je u 2013. godini za socijalnu zaštitu izdvojila 256.000,00 KM i veća su za veća 19.150,00 KM u odnosu na 2012. godinu. **Općina Visoko** je u 2013. godini za socijalnu zaštitu izdvojila 130.838,00 KM što je manje za 28.682,00 KM u odnosu na 2012. godinu. Općina Kakanj u 2013. godini za socijalnu zaštitu izdvojila je 105.000,00 KM što je manje za 39.459,00 KM. **Općina Zavidovići** je u 2013. godini izdvojila 100.000,00 KM i veća su za 10.000,00 KM u odnosu na 2012. godinu. **Općina Žepče** je za socijalnu zaštitu u 2013. godini izdvojila 85.609,00 KM i veća su za 8.150,00 KM u odnosu na 2012. godinu. **Općina Vareš** u 2013. godini izdvojila je 31.087,00 KM za socijalnu zaštitu i uvećana su za 28.159,00 KM u odnosu na 2012. godinu. **Općina Maglaj** je u 2013. godini za socijalnu zaštitu izdvojila 27.128,00 KM i manja su za 1.991,00 KM u odnosu na 2012. godinu. Općina Olovo je u 2013. godini za socijalnu zaštitu izdvojila 13.167,00 KM i što je manje za 1.733,00 KM u odnosu na 2012. godinu. **Općina Doboj-jug** u 2013. godini za socijalnu zaštitu izdvojila je 9.031,00 KM što je značajno više u odnosu na prethodne godine kao i **Općina Usora** koja u prethodnim godinama nije izvajala sredstva za socijalnu zaštitu dok je u 2013. godini izdvojila 40.000,00 KM.

Primjećujemo da su pćine Zenica, Kakanj, Visoko, Breza, Maglaj i Olovo u 2013. godini umanjile izdvajanja finansijskih sredstava za socijalnu zaštitu u odnosu na 2012. godinu, dok su općine Tešanj, Vareš, Zavidovići, Žepče, Doboj-Jug i Usora povećala finansijska sredstav za socijalnu zaštitu u 2013. godini u odnosu na 2012. godinu.

Tabela broj 7. Pregled finansiranja osnovnih prava iz socijalne zaštite iz Budžeta općina Ze-Dokantona za period 2009-2013. godina

Općina	2009	2010	2011	2012	2013
CSR Zenica	954.721,00	714.474	810.918	979.000	929.000,00
CSR Visoko	191.260,00	186.922,00	181.680,00	159.520,00	130.838,24
CSR Kakanj	110.741,35	75.677,75	76.167,45	144.459,35	105.000,00
CSR Tešanj	174.820,18	183.250,00	201.000,00	236.850,00	256.000,00
CSR Breza	11.198,00	11.490,00	12.094,00	10.820,00	2.635,00
CSR Maglaj	36.577,00	33.789,00	35.249,00	29.119,00	27.128,00
CSR Vareš	6.321,00	12.783,40	3.705,84	2.888,90	31.087,00
CSR Olovo	12.600,00	13.560,00	14.800,00	14.900,00	13.167,00
CSR Zavidoviće	74.250,00	90.706,00	91.944,00	90.000,00	100.00,00
CSR Žepče	54.842,35	55.775,42	60.011,40	77459,11	85.609,10
Doboj Jug	4.647,56	3.247,46	2.707,76	1.801,60	9.031,00
Usora	0	0	0		40.000,00
Ukupno	1.557.136,00	1.381.675,03	1.490.277,45	1.746.817,96	1.629.495,34

Ukoliko posmatramo ukupna finansijska izdvajanja od strane općina Ze-Do kantona za socijalnu zaštitu primjećujemo da su bila najveća tokom 2012. godine kada su iznosila **1.746.817,96**. Tokom 2013. godine općine Ze-Do kantona, za socijalnu zaštitu izdvojile su ukupno **1.629.495,34 KM** što je u odnosu na 2012. godinu umanjeno za **117.322,62 KM** ili za **6,71 %**. Najmanja izdvajanja za socijalnu zaštitu od strane općina bila su tokom u 2010. godine i iznosila su **1.368.114,81 KM**.

11.3. Ukupno finansiranje socijalnih prava iz Bužeta Ze-Do kantona i općinskih budžeta

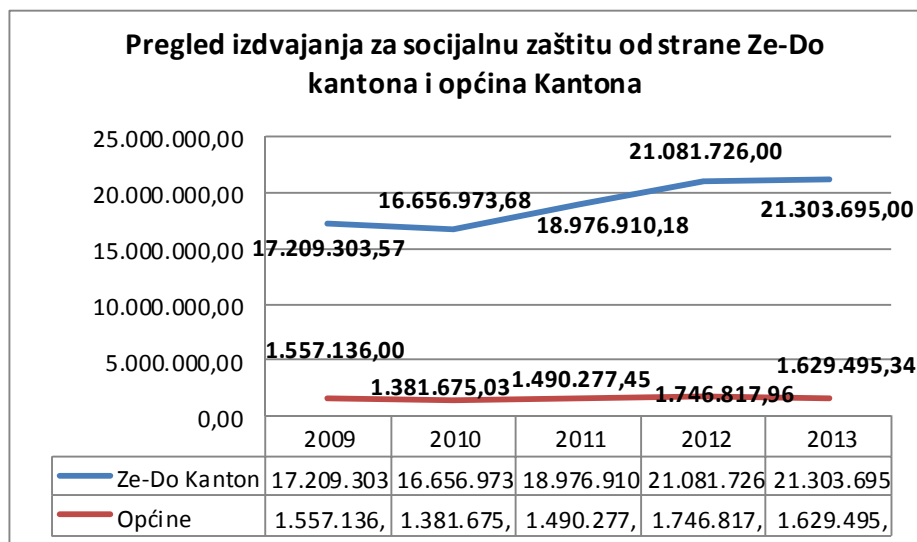
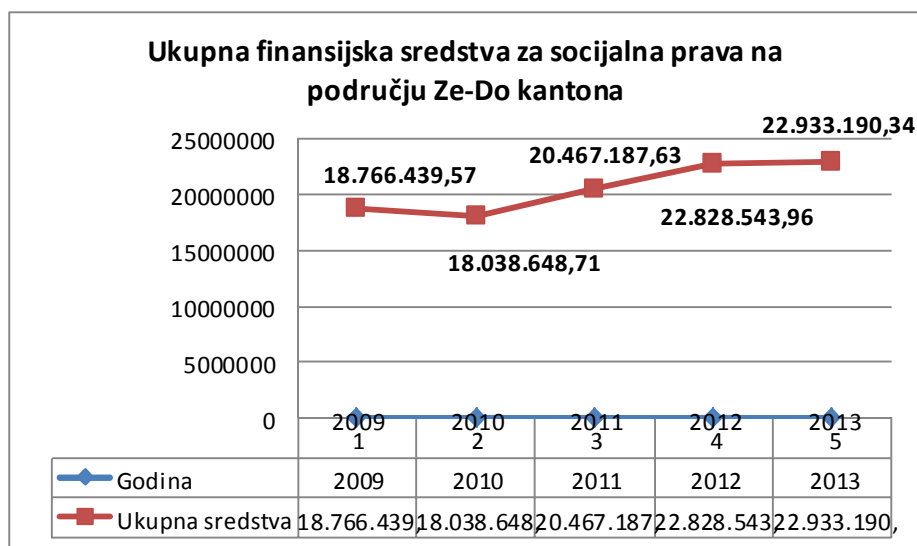

Tabela broj 8. Ukupan finansijska izdvajanja za osnovna prava korisnika iz Budžeta Ze-Do kantona i budžeta općina

Općina	2009	2010	2011	2012	2013
CSR Zenica	14.652.869	13.829.498	13.742.455	7.756.591	7.924.030,00
CSR Visoko	2.553.859	4.688.166	2.741.252	3.062.453	2.980.908,24
CSR Kakanj	1.504.942,35	1.430.647,75	1.703.590,45	1.958.554,35	1.713.647,00
CSR Tešanj	2.418.512,18	2.332.696	2.558.969	2.663.334	2.836.582,00
CSR Breza	452.703	402.097	467.216	820.440	606.092,00
CSR Maglaj	9.591.957	992.715	1.224.560	1.285.899	1.339.893,00
CSR Vareš	428.639	390.312,4	429.714,84	552.521,9	563.950,00
CSR Olovo	466.798	512.394	569.435	595.190	572.229,00
CSR Zavidoviće		1.486.313	1.857.758	1.974.181	1.904.875,00
CSR Žepče	1.361.902,35	1.235.510,42	1.620.282,4	1.785.391,11	1.772.463,10
Općina Doboju-Jug	278.529,56	275.525,46	284.386,76	263.978,6	353.051,00
Općina Usora	231.783,00	213.355	267.571	346.860	366.459,00
Ukupno	20.473.260,45	18.038.648,71	20.467.187,55	22.828.545,96	22.934.179,34

Ukupna finansijska sredstva za ostvarena socijalna prava na području Ze-Do kantona **u porastu** su osim u 2010. godini kada su bila najniža za posmatrani period, a zbog primjene Odluke Vlade Ze-Do kantona o uštedama. U 2009. godini ukupno je izdvajano **18.766.439,57 KM** za ostvarena socijalna prava dok je u 2013. godine za socijalna prava građana Ze-Do kantona izdvojeno je **22.933.190,34 KM** i uvećana su za **4.166.750,77 KM** ili **22,20 %** u odnosu na 2009. godinu. Ukoliko posmatramo izdvajanja u odnosu na 2012. godinu ista su uvećana za **104.646,38 KM** ili **0,45 %**.

12. DJELATNOST USTANOVA SOCIJALNE ZAŠTITE

Ustanove socijalne zaštite organizuju se i obavljaju svoju djelatnost prema Odlukama o osnivanju, propisima o ustanovama i nadležnostima. U obavljanju djelatnosti, ustanove ne uspostavljaju nikakva ograničenja u pogledu nacionalne, vjerske, političke i bilo koje druge pripadnosti korisnika tih ustanova, a ni u pogledu rasa, boje kože, spola, jezika i socijalnog porijekla. Ustanove socijalne zaštite djeluju kao javne ustanove u državnoj svojini za pitanja stručnog rada u zakonski propisanim djelatnostima i to: organa strateljstva, socijalne zaštite, međusektorske saradnje, analitičko-istraživačke djelatnosti, edukativno informativne djelatnosti te preventivnog rada i smještaja.

U okviru svojih djelatnosti ustanove, u skladu sa zakonskim propisima i drugim aktima, uredno voditi evidenciju pruženih usluga. Najveći broj obrađenih predmeta u okviru socijalne zaštite, očekivano je u *CSR Zenica odnosno u Općini Zenica*, s tim da je u 2010. godini broj obrađenih predmeta najveći, dok ostale ustanove imaju jedam kontinuiran broj između **8.000 i 8.500 obrađenih predmeta**. Poslije CSR Zenica slijede CSR Tešanj gdje se godišnje obradi oko **5.000** predmeta, *CSR Visoko, Breza, Maglaj i Žepče*, također sa kontinuiranim brojem obrađenih predmeta (**između 2500 i 3000 predmeta godišnje**). U općinama *Vareše i Doboj-Jug* kroz nadležene ustanove socijalne zaštite obrađenih predmeta je između **600 i 700 za svaku godinu**. Ono što je vidljivo da je u većini ustanova 2010. godine došlo do zanačajnijeg **povaćanja** broja

predmeta. Broj obrađenih predmeta iz oblasti socijalne zaštite na području *Ze-Do kantona* u 2009. godini bio je **28.740 predmeta**, u 2010. godine dolazi do značajnog povećanja broja obrađenih predmeta kojih je **32.248**. U 2011. godini obrađeno je **28.821** predmeta iz socijalne zaštite, dok je u 2012. godini obrađeno je **21.759 predmeta**.

Ukoliko se uzme u obzir da je u svim ustanovama socijalne zaštite u 2013. godini na području *Ze-Do kantona* radilo **82 zaposlenika** koji direktno rade na pružanju usluga i obradi predmeta iz socijalne zaštite (*socijalni radnik, psiholog, pedagog, defektolog, sociolog, pravnik*), bez administrativnog osoblja, a prosječno se godišnje obradi **oko 25.000 predmeta**, onda se dolazi do podatka da godišnje svaki zaposlenik obradi **oko 260,41 predmeta**. Ovaj podatak jasno govori o preoperećenosti zaposlenika u socijalnoj zaštiti, posebno uzimajući u obzir specifičnosti svakog obrađenog predmeta, jer ovisno od stanja socijalne potrebe na nekom predmetima neophodno je poduzeti više različitih mjera i aktivnosti.

Svaki obrađeni predmet podrazumijeva da su predmet obrade, odnosno usluge, korisnici socijalne zaštite koji su definisani zakonskim propisima, a to su: djeca bez roditeljskog staranja, odgojno zanemarena djeca, odgojno zapuštena djeca, djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama, lica sa invaliditetom i lica ometena u psihofizičkom razvoju, materijalno neosigurana i za rad nesposobna lica, stara lica bez porodičnog staranja, lica sa društveno negativnim ponašanjem, lica ovisna o psihoaktivnim supstancama, lica i porodice u stanju socijalne potrebe kojima je usljed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite i poslijednjim izmjenama i dopunama kantonalnog zakona kao korisnici socijalnih prava su i žrtve porodičnog nasilja i nasilja u zajednici.

Zakonodavac je propisao i osnovna prava koja mogu ostvariti pojedinac i porodica, a to su: novčana i druga materijalna pomoć, osposobljavanje za život i rad, smještaj u drugu porodicu, smještaj u ustanovu socijalne zaštite, usluge socijalnog i drugog stručnog rada, kućna njega i pomoć u kući, vršenje starateljstva i nadzor i privremeni smještaj i zbrinjavanje u sigurnu kuću.

13. KORISNICI SOCIJALNE ZAŠTITE

Centri za socijalni rad su nadležne ustanove u kojima se odlučuje o gotovo svim pitanjima vezanih za socijalnu zaštitu građana ali i lokalne zajednice. Svi građani kojima je potreban neki oblik socijalne zaštite moraju prije svega traže pomoć u nadležnim centrima, dok svi državni organi i organi lokalne vlasti, imaju obavezu da obaveštavaju centar kada identifikuju ili kada se njima obrati osoba kojoj je potrebna određena društvena pomoć.

Centri vrše djelatnost od posebnog društvenog interesa. Osnivaju se kao javne ustanove radi obavljanja poslova u vezi sa zadovoljavanjem potreba građana i njihovih porodica u stanju socijalne potrebe, na području općine i za obavljanje stručno analitičkih i drugih stručnih poslova u zajednici a u skladu sa propisima i ovlaštenjima lokalnih zajednica.

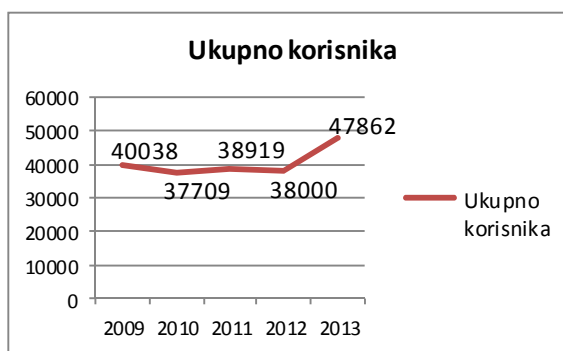
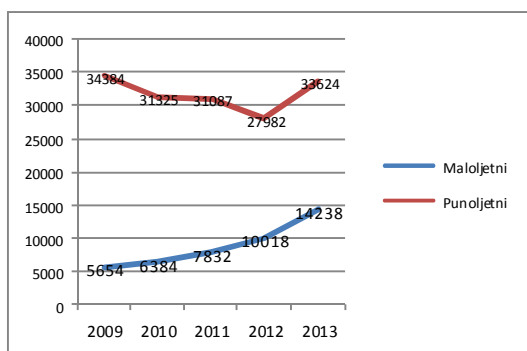
Djelatnost Centra je socijalna zaštita, dječija zaštita, socijalni rad i porodično-pravna zaštita. Prema zakonskim odredbama najznačajnije djelatnosti centara za socijalni rad su slijedeće: rješavanje zahtjeva za ostvarivanje prava u oblasti socijalne, dječije i porodične zaštite; rješavanje zahtjeva za ostvarivanje prava u oblasti zaštite porodice sa djecom; priprema i provođenje odgovarajućih oblika i mjera socijalne i porodično-pravne zaštite; neposredno pružanje usluga socijalnog i drugog stručnog rada, savjetodavnih usluga i stručne pomoći pojedincima i porodicama; otkrivanje i praćenje socijalnih potreba građana u cilju preduzimanja

adekvatnih mjera njihove zaštite; vođenje evidencije i dokumentacije o korisnicima i realizovanim oblicima i mjerama njihove zaštite.

Korisnici su razvrstani u dvije osnovne grupe: maloljetne i punoljetne osobe korisnike.

Tabela broj 10. Pregled broja korisnika socijalne zaštite u Ze-Do kantonu za period 2009-2013. g.

Korisnici osnovnih prava	2009	2010	2011	2012	2013
1. Maloljetni korisnici	5654	6384	7832	10018	14238
2. Punoljetni korisnici	34384	31325	31087	27982	33624
Ukupno korisnika	40038	37709	38919	38000	47862

Posmatrajući tabelu broj 10. Primjećujemo da je broj korisnika socijalne zaštite u porastu i najveći je u 2013. godini kada je evidentirano **47826 korisnika**. U 2009. godini broj evidentiranih korisnika socijalne zaštite iznosio je **40038 korisnika**, da bi tokom 2010. godine došlo do smanjenja korisnika kada je evidentirano **37709**, nakon čega dolazi do ponovnog povećanja korisnika u narednim godinama i dostiže najveći broj korisnika u 2013. godini što je u odnosu na 2012. godinu više za **9862 korisnika** ili **25,95 %**.

Zabrinjavajući je podatak da je broj maloljetnih korisnika socijalne zaštite u stalnom porastu i u 2013. godini evidentirano je **33624 maloljetna korisnika** socijalne zaštite.

Možemo primejtiti da je najveći broj punoljetnih korisnika socijalne zaštite evidentiran tokom 2009. godine, kada je evidentirano **34384 punoljetna korisnika** i do 2013. godine bio je u blagom padu da bi tokom 2013. godine ponovo počeo rasti kada je evidentirano **33624 korisnika** što je u odnosu na 2012. godinu više za **5642 punoljetna korisnika**.

Maloljetni korisnici socijalne zaštite su: *djeca bez roditeljskog staranja, djeca lišenih roditeljskih prava, djece žrtve nasilja u porodici i zajednici, djeca ometi u razvoju porodičnim prilikama, odgojno zanem i zapuštena djeca, djeca sa invaliditetom, djeca sklona prosjačenju, djeca sa izreč*

maloljetničkim mjerama, djeca ovisnici o psihoaktivnim supstancama i mogu im biti pružene usluge stručnog socijalnog rad.

Tabela broj. 11. Pregled maloljetnih korisnika socijalne zaštite na području Ze-Do kantona

Osnovna prava porodice sa djecom (za maloljetnike)	2009	2010	2011	2012	2013
1. Djeca bez roditeljskog staranja	355	266	281	293	234
2. Djeca roditelja lišenih roditeljskog prava	5	7	7	5	4
3. Zlostavljana djeca					44
4. Djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama	1058	1480	1611	1253	1061
5. Odgojno zanemarena ili zapuštena djeca	496	506	385	474	270
6. Djeca sa invaliditetom	508	480	456	409	594
7. Djeca sklona prosjačenju	79	82	63	60	39
8. Djeca sa izrečenim maloljetničkim mjerama	117	129	147	193	159
9. Ovisnici o drogama					
10. Pružena usluga socijalnog rad	3036	3434	4882	7331	11833
Ukupno	5654	6384	7832	10018	14238

Najveći broj maloljetnika (djece) korisnika socijalne zaštite u 2013. godinu su djeca ometena u razvoju porodičnim prilikama (**ukupno 1061 maloljetnika**); djeca sa invaliditetom (**594 maloljetnika**); odgojno zanemarena i zapuštena djeca (**270 maloljetnika**), djeca bez roditeljskog staranja (**234 maloljetnika**), djeca sa izrečenom maloljetničkom mjerom (**159 maloljetnika**); djece žrtve nasilja u porodici i zajednici (**56 maloljetnika**), djeca sklona prosjačenja (**39 maloljetnika**) i djeca roditelja lišenih roditeljskog prava (**4 maloljetnika**).

Posmatrajući period od 2009. do 2012. godine evidentno je da su usluge socijalne zaštite koje su pružene maloljetnicima na području Ze-Do kantonu **u stalnom porastu**, te da je neophodno poduzimanje adekvatnim mjera i preporuka na zaštiti maloljetnih osoba.

Jedna od novina u krivičnom zakonodavstvu u FBiH čine odgojne preporuke kao alternativni model reakcije na delinkvenciju maloljetnika. Od ukupno osam propisanih odgojnih preporuka (lično izvinjenje oštećenom, naknada štete oštećenom, redovno pohađanje škole, rad u korist humanitarne organizacije ili lokalne zajednice, prihvatanje odgovarajućeg zaposlenja, smještaj u drugu porodicu, dom ili ustanovu, liječenje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi, posjećivanje vaspitnih, obrazovnih, psiholoških i drugih savjetovališta) u ustanovama socijalne zaštite nema podataka da je izrečena i jedna odgojna preporuka. Prema maloljetnim učiniteljima krivičnog djela, prema BiH zakonodavstvu mogu se izreći: odgojne mjere (disciplinske mjere, mjere pojačanog nadzora, zavodske mjere); kazne maloljetničkog zatvora i mjere bezbjednosti (obavezno psihijatrijsko liječenje, obavezno liječenje od ovisnosti, lišenje predmeta).

U Tabeli broj 11. primejećujemo da je broj izrečenih mjera maloljetnicima od 2009. godine u porastu, s tim da je u 2012. godini bio najveći broj izrečenih mjera maloljetnicima (**193**), dok je tokom 2013. godine u odnosu na 2012. godinu došlo do blago smanjenja u izricanju ovih mjera, izrečeno **159** mjera.

Tabela broj 12. Pregled punoljetnih korisnika socijalne zaštite na području Ze-Do kantona u periodu 2009-2013. godina

Osnovna prava porodice sa djecom (za punoljetne)		2009	2010	2011	2012	2013
1.	Korisnici subvencija	1604	1676	896	1072	2225
2.	Osobe sa invaliditetom	11698	6562	6851	6403	8076
3.	Materijalno neosigurane i za rad nesposobne osobe	1374	1505	1587	1681	1483
4.	Stare osobe bez porodičnog staranja	1070	1064	848	1063	819
5.	Podneseni zahtjevi za novčanu pomoć (bez obzira da li je priznato pravo)	5723	7417	6900	4670	2780
6.	Prosjačenje	78	59	70	85	47
7.	Prostitucija	12	12	7	9	9
8.	Alkoholizam	78	82	75	72	85
9.	Ovisnici o drogama					
10.	Civilne žrtve rata	673	675	662	664	653
11.	Pružena usluga socijalnog rada	12074	12273	13191	12263	17447
	Ukupno	34384	31325	31087	27982	33624

Punoljetni korisnici socijalnih usluga su: osobe sa invaliditetom, materijalno neosposobne i za rad nesposobne, stare osobe bez porodičnog staranja, osobe u stanju socijalne potrebe (novčane pomoći) osobe sklone prosjačenju, osobe koje se prostitušu, alkoholičari, ovisnici drogama, civilne žrtve rata, korisnici subvencija i osobe kojima se pruža usluga stručnog socijalnog rada.

Ukupan broj punoljetnih korisnika usluga na području Ze-Do kantona u nakim općinama se smanjuje (Zenica, Kakanj, Breza, Vareš) iz godine u godinu, dok se je u ostalim općinama broj punoljetnih korisnika socijalne zaštite porastu.

Ukupan broj **punoljetnih korisnika socijalne zaštite** na području Ze-Do kantona, koji su ostvarili prava putem centara za socijalni rada, u 2009. godini iznosio je **34384 korisnika**, kada je bio i najveći broj punoljetnih korisnika, u 2010. godini bilo je **31325 punoljetna korisnika**, u 2011. godini bilo je **31087 korisnika**, u 2012. godini bilo je ukupno **27982 punoljetna korisnika** socijalne zaštite, dok u 2013. godini imamo **33624 punoljetna korisnika** socijalne zaštite.

Primjetno je da je u 2009. godini bio najveći broj punoljetnih korisnika te da se od 2010. do 2012. godine broj punoljetnih korisnika smanjivao da bi u 2013. godini došlo do značajnog povećanja punoljetnih korisnika u odnosu na prethodne godine.

U 2013. godini broj punoljetnih korisnika socijalne zaštite povećan je za **5642 korisnika ili 20,16%** u odnosu na 2012. godinu.

Tabela broj 13. Pregled broja korisnika i ukupna finansijska izdvajanja za socijalna prava po općinama Ze-Do kantona iz Budžeta Ze-Do kantona za period 2009-2013. g.

Godina	Br. korisnika i iznos sredstva	OPĆINE ZENIČKO- DOBOJSKOG KANTONA												
		Breza	Doboj Jug	Kakanj	Maglaj	Olovo	Tešanj	Usora	Vareš	Visoko	Zavidovići	Zenica	Žepče	UKUPNO
2013	broj	673	676	3.084	2.634	844	4.995	341	495	4.417	3.757	9.249	3.517	34.682
	KM	603.467 KM	344.020 KM	1.608.647 KM	1.312.765 KM	559.062 KM	2.580.582 KM	326.459 KM	532.863 KM	2.850.070 KM	1.904.875 KM	6.995.030 KM	1.686.854 KM	21.304.695
2012	broj	798	651	3.085	2.740	862	5.100	490	527	3.801	4.044	9.610	3.439	35.147
	KM	572.770 KM	262.177 KM	1.814.095 KM	1.257.780 KM	580.290 KM	2.426.484 KM	346.860 KM	549.633 KM	2.902.933 KM	1.884.181 KM	6.775.591 KM	1.708.932 KM	21.081.726
2011	broj	695	612	2.948	2.534	903	4.476	415	684	3.269	3.620	8.760	3.269	32.185
	KM	455.122 KM	281.679 KM	1.627.423 KM	1.189.311 KM	554.635 KM	2.357.969 KM	267.571 KM	426.009 KM	2.559.572 KM	1.765.814 KM	5.931.537 KM	1.560.271 KM	18.976.910
2010	broj	721	294	2.472	2.407	764	4.129	408	622	2.881	3.409	8.418	2.398	28.923
	KM	390.607 KM	272.278 KM	1.354.970 KM	958.926 KM	498.834 KM	2.149.446 KM	213.355 KM	377.529 KM	2.157.161 KM	1.395.607 KM	5.708.524 KM	1.179.735 KM	16.656.974
2009	broj	574	529	2.447	2.087	788	3.542	326	539	2.636	2.872	6.880	1.688	24.908
	KM	441.505 KM	273.882 KM	1.394.201 KM	955.380 KM	454.198 KM	2.243.692 KM	231.783 KM	422.318 KM	2.362.599 KM	1.424.538 KM	5.698.148 KM	1.307.060 KM	17.209.304

Najveći broj građana koji su korisnici nekog od socijalnih prava je u **općini Zenica**, što je i očekivano s obzirom da ima najveći broj stanovnika. Primjećujemo da u općini Zenica broj korisnika od 2009. godine kada ih je bilo 6.880, raste do 2012. godine kada je registrovano 9.610 korisnika dok je u 2013. godini broj građana koji su korisnici socijalnih prava u odnosu na 2012. smanjen na 9.249 korisnika. U odnosu na 2009. godinu broj korisnika u 2013. godini povećan je za 2.369 korisnika ili 34.43%. Također finansijska izdvajanja za ove namjene su kontinuirano povećavana od 2009. godine kada su iznosila 5.698.148,00 KM, dok su u 2013. godini iznosila 6.999.030,00 KM i u odnosu na 2009. godinu veća su za 1.296.882,00 KM ili 22,75% .

U **općini Visoko** je u 2013. godini bilo 4.417 građana koji su ostvarili neko od socijalnih prava za što je izdvojeno 2.850.080,00 KM. U općini Visoko od 2009. godine je kontinuitet u povećanju broja korisnika i finansijskih izdvajanja za socijalne potrebe građana.

Općina Tešanj je u 2013. imala 4.995 korisnika nekog od socijalnih prava, za što je izdvojeno 2.580.582,00 KM. U općini Tešanj od 2009. godine do 2012. godine povećavao se broj korisnika da bi u 2013 godini došlo do neznatnog smanjenja broja korisnika.

U **općini Žepče** 3517 građana u 2013. godini ostvarilo je jeko od socijalnih prava za što je izdvojeno 1.686.854,00 KM. U općini Žepče kontinuirano od 2009. godine povećava se broj građana koji ostvaruju neko od socijalnih prava time i finansijskih izdvajanja.

Također i u **općini Zavidovići** broj građana koji ostvaruju neko od socijalnih prava u odnosu na 2009. godinu se povećava. U 2013. godini bilo je 3.757 korisnika za što je izdvojeno 1.904.875,00 KM.

Nakon općine Zavidovići, po broju građana koji su ostvarili neko od socijalnih prava i visini finansijskih izdvajanja se: općina Kakanj, zatim općina Maglaj, općina Olovo, Breza, Doboj-Jug, Vareš te općina Usora (Tabela broj 13.).

14. USLUGE SOCIJALNE ZAŠTITE

Pod oblikom, mjerom ili uslugom podrazumijeva se svaki slučaj provedene zaštite na osnovu zakona i propisa iz ove oblasti provedene od strane centara za socijalni rada ili službe socijalne zaštite.

Prava socijalne zaštite obuhvataju: **porodičnu zaštitu** (učesće organa starateljstva u postupku razvoda braka, pomoć u sređivanju poremećenih bračnih i porodičnih odnosa, saniranju međususedskih odnosa, vođenju i kontaktiranju maloljetne djece sa drugim roditeljem i srodnicima, usvojenje, starateljstvu i nadzor nad ostvarivanju starateljstva); **zaštitu djece** (maloljetnika) - (smještaj djece u drugu porodicu i ustanove socijalne zaštite, povjeravanje i izdržavanje maloljetne djece, maloljetnička delinkvencija, krivična djela i odgojne mjere, rad sa maloljetnicima); **zaštitu odraslih** (punoljetne osobe)- (smještaj u ustanove socijalne zaštite, zbrinjavanje duševnih bolesnika i ovisnika, oduzimanje poslovne sposobnosti i imenovanje staratelja, pomoć u ostvarivanju različitih prava, nasilje u porodici i dr.); **socijalnu zaštitu u socijalnim prestacijama** (socijalna pomoć – jednokratna i stalna, dječiji dodatak, naknada plaće ženi majci u radnom odnosu za vrijeme porodijskog odsustva, naknada za pravo na novčanu pomoć porodilji koja nije u radnom odnosu i dr.); **zaštitu civilnih žrtava rata i ostvarivanja prava po osnovu civilnog invaliditeta** (osobe sa posebnim potrebama); **zdravstveno osiguranje i humanitarna pomoć**.

Prema zakonskim odredbama najznačajnije djelatnosti centara za socijalni rad su slijedeće: rješavanje zahtjeva za ostvarivanje prava u oblasti socijalne, dječije i porodične zaštite; priprema i provođenje odgovarajućih oblika i mjera socijalne i porodično-pravne zaštite; neposredno pružanje usluga socijalnog i drugog stručnog rada, savjetodavnih usluga i stručne pomoći pojedincima i porodicama, otkrivanje i praćenje socijalnih potreba građana u cilju preduzimanja adekvatnih mjera i njihove zaštite, vođenje evidencije i dokumentacije o korisnicima i realizovanim oblicima i mjerama njihove zaštite.

Najdominantniji oblika socijalne zaštite korišten u ustanovama je **starateljstvo nad punoljetnim osobama** (u 2013. godini 526), zatim **starateljstvo u posebnim slučajevima** (u 2013. godini 458), potom **starateljstvo nad maloljetnim osobama** (u 2013. godini 167).

Kada je u pitanju **smještaj djece u ustanove za djecu bez roditeljskog staranja** u 2009. godini na smještaju je 183 djece, u 2010. godini 187 djece, tokom 2011. godini na smještaju je bilo 182 djece, dok je u 2012. godini na smještaju 194 djece, a u 2013. godini u ustanove za djecu bez roditeljskog staranja na smještaju je 179 djece.

Smještaja starijih i iznemoglih osoba i osoba sa duševnim smetnjama u ustanove tokom 2009. godine na smještaju bile su 355 osobe, 2010. godine na smještaju su 359 starije i iznemogle osobe i osobe sa duševnim smetnjama, u 2011. godine na smještaju su 364 osobe, u 2012. godini na smještaju je 391 osoba, te u 2013. godini na smještaju u ustanovama socijalne zaštite je 406 starijih i iznemoglih osoba i osoba sa duševnim smetnjama.

Smještaj u drugu porodicu kao oblik zaštite djece najviše je primjenjivan 2012. i 2013. godine kada je ovaj oblik zaštite primjenjen za 117 djece, u 2011. godini 96 djece je na smještaju u drugu porodicu, tokom 2010. godine 95 djece i u 2009. godini pravo na smještaj u drugu porodicu ostvarilo je 99 djece. Vidljiv je kontinuirani porast primjene oblika zaštite djece kroz oblik smještaja u drugu porodicu.

Smještaj u studentski ili đачki dom je kontinuiran između deset i dvadeset korisnika ovog prava, kao i smještaj u ustanove za rehabilitaciju i zaštitu gdje se broj korisnika kreće do trideset svake godine.

Najrjeđe primjenjivani oblik socijalne zaštite je postupak **usvojenja** iako se ovaj oblik smatra najboljim oblikom zbrinjavanja djece bez roditeljskog staranja. Na području Ze-Do kantona u 2009. godini proveden je jedan postupak usvojenja, 2010. i 2011. godine provedena su po četiri postupka usvojenja, dok je u 2012. godini provedeno pet postupaka usvojenja, dok su u 2013. godini provedena su četiri postupaka usvojenja.

	2009	2010	2011	2012	2013
Starateljstvo nad punoljetnim osobama					526
Starateljstvo u posebnim slučajevima					458
Starateljstvo nad maloljetnim osobama					167
Smještaja djece u ustanove za djecu bez roditeljskog staranja	183	187	182	194	179
Smještaj starijih i iznemoglih osoba	355	359	364	391	406
Smještaj u drugu porodicu	99	95	96	117	117
Smještaj u studentski ili đачki dom					
Usvojenje	1	4	4	5	4

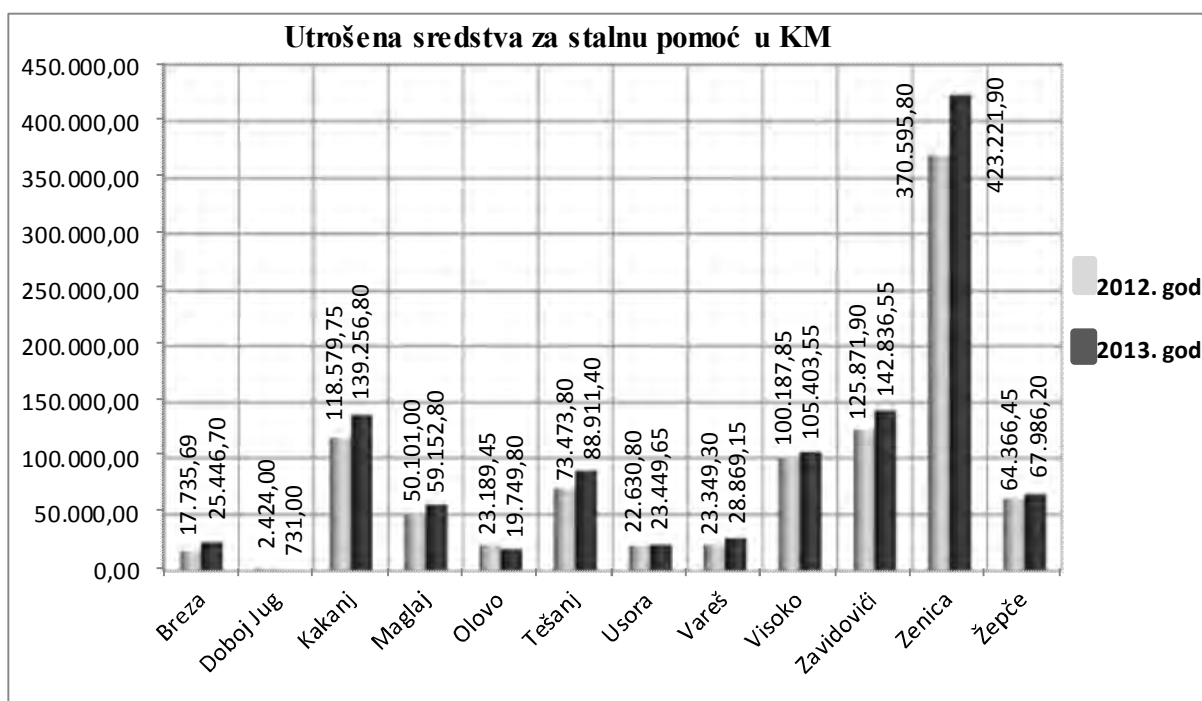
14.1. Stalne novčane pomoći

Za pravo na stalnu novčanu pomoć u 2012. godini na području Ze-Do kantona utrošeno je 992.540,59 KM. Pravo na stalnu novčanu pomoć u 2013. godini na području Ze-Do kantona ostvarila su 1.262 korisnika za što je izdvojeno 1.125.015,50 KM i više je u odnosu na 2012. godinu za 132.474,00 KM ili za 13,34%

Pravo na jednokratnu pomoć u 2013. godini na području Ze-Do kantona ostvarila su 2.053 korisnika za što se izdvojilo 165.100,00 KM.

Najveći broj korisnika novčanih pomoći u 2013. godini je u općini Zenica, zatim općini Zavidovići, Kakanj, Visoko, Tešanj, Žepče, Maglaj, Vareš, Breza, Olovo, dok je najmanji broj korisnika novčanih pomoći u općinama Usora i Doboj-Jug.

Grafikon broj 4. Utrošena sredstva za stalnu novčanu pomoć u periodu 2012-2013. godina po općinama Kantona

Vidljivo je da se broj korisnika, a time i novčanih izdvajanja u 2013. u odnosu na 2012. godinu povećao u svim općinama Kantona. (Grafikon broj 4.)

Ukoliko se uzme u obzir broj stanovnika u općinama i broj građana koji su korisnici nekog od socijalnih prava u 2013. godini (Tabela broj 13.) dolazimo do sljedećih pokazatelja:

Da od ukupnog broja stanovnika u **općini Zenica 7,10%** građana su korisnici nekog od socijalnih prava; u općini **Kakanj 5,52%**; općini **Visoko 10,73%**; općini **Zavidovići 9,88 %**, općini **Žepče 11,34%**, općini **Maglaj 11,25%**; općini **Tešanj 9,55%**; općini **Breza 4,61%**, općini **Vareš 4,62%**, općini **Olovo 6,80%**, općini **Doboj-Jug 15,02%** i općini **Usora 4,87%** je građana korisnika nekog od socijalnih prava.

Ukoliko se posmatra ***cjelokupan Ze-Do kanton***, od ukupnog broja stanovnika (oko 375.364) neko od socijalnih prava u 2009. godini koristilo je **24.908 građana, ili 6,63 %**. U 2010. godini **28.923** građana koristilo je neko od utvrđenih socijalnog prava ili **7,70%** od ukupnog broja stanovnika Kantona; u 2011. godini **32.185 građana** Kantona ostavari su neko od socijalnih prava ili njih **8,57%** od ukupnog broja stanovnika Kantona; tokom 2012. godine **35.147 građana** bili su korisnici socijalnih prava ili **9,36%** od ukupnog broja stanovnika, te u 2013. godini kada je neko od socijalnih prava ostvarilo **34.682 građana** ili njih **9,23%** od ukupnog broja stanovnika Ze-Do kantona.

Primjećujemo perzistentan rast broja korisnika socijalnih prava na području Zeničko-Dobojskog kantona od 2009. godine. Ovakvi podaci ukazuju na zanačajno pogoršanje socioe-ekonomske situacije na Kantonu i potrebu ozbiljnijeg pristupa socijalnoj zaštiti, što hitnijeg pristupa njenoj reformi u skladu s principom socijalnog uključenja građana, a ne na principu proširenja socijalnih prava i korisnika što se pokazuje kao neodrživ sistem, a svakao i postavljanje i imenovanje stručnih osoba u oblasti socijalne zaštite koji bi mogli odgovoriti izazovima i potrebama jer do sada najvećim dijelom na rukovodećim i odgovornim mjestima u oblasti socijalne zaštite su profili koji ne odgovaraju, nisu edukovani i osposobljeni za provođenje socijalne zaštite što je jedan od osnovnih razloga zbog čega je stanje u socijalnoj zaštiti loše i ne postoje alternativni i novi pristupi ovoj oblasti, jer je ova oblast jako specifična i zahtjeva znanje i vještine koje se jedino mogu steći adekvatnim obrazovanjem.

15. NADZOR, MONITORING I EVOLUCIJA

S obzirom na karakter djelatnosti socijalnog rada treba imati u vidu da institucionalni nadzor, monitoring i evolucija rada predstavlja značajan segment sa stanovišta kvalitetnijeg ostvarivanja nadležnosti i transparentnosti u radu

Poslove inspekcijskog nadzora u oblasti socijalne zaštite obavlja inspektor na nivou Federacije BiH, dok u kantonima nema organizovanog inspekcijskog nadzora. Ovo ukazuje na činjenicu da je inspekcijski nadzor nedovoljan, nije dovoljno savjetodavan i edukativan. Posebno nije dovoljno transparentan jer se izvještaji o radu ne dostavljaju osnivačima javnih ustanova.

U skladu sa kantonalnim Zakonom Ministarstvo jedanput godišnje vrši stručni nadzor nad radom centara za socijalni rad i drugih ustanova socijalne zaštite. Na ovaj način se pored nadzora provjerava i podstiče kvalitet stručnog rada u centrima i službama socijalne zaštite. U okviru kantonalnih nadležnosti vrši se revizija priznatih prava u skladu sa kantonalnim zakonom što je također nedovoljno i sa stanovišta uloge i potreba kantona kao i javnih ustanova za potpuno provođenje revizije.

Nadzor nad radom javnih ustanova iz oblasti socijalne zaštite vrši osnivač (općina ili kanton) posredno putem upravnih i neposredno u kontaktima državnih službenika sa menadžmentom i zaposlenicima ustanova. Ove aktivnosti nisu u dovoljnoj mjeri planirane i koordinirane, te obavezujuće u skladu sa aktima i ulogom osnivača i ustanova. U tom smislu ustanove redovno najmanje jednom godišnje po završnom računu dostavljaju osnivaču izvještaje o radu i finansijskom poslovanju za prethodnu godinu te program rada i finansijski plan za narednu godinu. Ove dokumente prethodno razmatra i o njima daje mišljenje upravi odbor ustanove, a nakon toga vijeća općina ili skupština u ulozi osnivača. Pored ovih redovnih aktivnosti ustanove

obavještavaju osnivača i o aktuelnim pitanjima, projektnim aktivnostima ili problemima sa kojima se susreću, a potrebna je asistencija, koordinacija ili podrška osnivača.

Vezano za monitoring ili superviziju rada stručnih radnika u ustanovama socijalne zaštite može se konstatovati da se ona obavlja od strane menadžmenta ustanove ili u okviru stručnih timova ustanova. Monitoring se obavlja od strane nezavisnih eksperata samo u slučajevima konkretnih projektnih aktivnosti koje podržavaju, finansiraju ili u partnerstvu obavljaju pojedine nevladine organizacije.

16. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Na osnovu iznesenih pokazatelja i uvida u stanje socijalne djelatnosti i statusa socijalnog rada vidljivo je da i pored teškog socijalno ekonomskog stanja stanovništva u Ze-Do kantonu, ova oblast nije na adekvatan način tretirana u nadležnim organima. Specifičnost djelatnosti socijalnog rada zahtjeva veću i konkretniju pažnju i uvažavanje od svih organa zakonodavne i izvršne vlasti.

Zakonska regulativa u oblasti socijalne zaštite regulisana je na nivou Federacije BiH, a dio nadležnosti prenesen na kantone i općine. Ovakav zakonski osnov je fragmentiran i ne obezbjeđuje kvalitetniju implementaciju osnovnih principa. Pozitivno je što su u toku izmjene i dopune zakonskih propisa iz ove oblasti koje bi trebale doprionijeti poboljšanju stanja.

Na području Ze-Do kantona u oblasti socijalne zaštite djeluje ukupno trinaest javnih ustanova, dvije službe za društvene djelatnosti kao organi uprave, tri dnevna centra za djecu sa posebnim potrebama te jedan broj nevladinih organizacija koje pokrivaju oblast socijalne zaštite. Kadrovsko, finasijsko i materijalno-tehničko stanje ustanova socijalne zaštite ne zadovoljava narasle potrebe korisnika, efikasnost i transparentnost u radu. Posebno je izražena činjenica da većina prostornih kapaciteta i objekata ne zadovoljavaju standarde iz ove oblasti i potrebna je adaptacija ili izgradnja novih objekata. Tehnička opremljenost ustanova je na minimumu standarda posebno u posjedovanju motornih vozila u ustanovama socijalne zaštite za terenski rad. Pored ovoga kadrovska struktura i broj zaposlenih u socijalnoj zaštiti je također nepovoljna i nemože adekvatno odgovoriti potrebama korisnika i lokalnih zajednica. Prisutan je povećan obim poslova i zadatka i opterećanost zaposlenika, koja nisu adekvatno praćena zapošljavanjima novih kadrova iako ustanove iskazuju potrebu za kadrovima. Plate i materijalni troškovi u ustanovama su ispod prosjeka djelatnosti i ne prate porast troškova života i specifičnost djelatnosti socijalnog rada i najčešće ne prate visinu plata u organima uprave, odnosno matičnim općinama. I pored teškoća, odgovornosti i složenosti u vršenju poslova i zadataka nisu utvrđena prava iz oblasti beneficiranog radnog staža. Sigurnost zaposlenika i objekata je minimalna i dodatno otežava kvalitet i obavljanje poslova u ustanovama socijalne zaštite

Finansiranje ustanova vrši se od strane osnivača/općina za plate i materijalne troškove i dijelom iz prava socijalne zaštite, dok se osnovni oblici socijalne zaštite finansiraju iz Budžeta Ze-Do kantona. Broj korisnika socijalnih prava u posmatranom periodu se povećava za 39,26% što je dovelo i do kontinuiranog povećanja finansijskih izdvajanja 22,20%. Također bilježi se i povećanje finansijskih izdvajanja ustanovama od strane općina za 6,71%. I pored ovoga zbog nepovoljnog ekonomskog i finansijskog stanja ova izdvajanja za socijalnu zaštitu su nedovoljna. Na to ukazuje činjenica da je na području kantona 6,63% građana koristilo nekog od oblika

novčane pomoći, te da su novčani iznosi naknada među namjancima u FBiH, a da je 9,23% građana u Ze-Do kantonu korisnika nekog od socijalnih prava.

Kod analize korisnika socijalne zaštite evidentan je visok broj maloljetnih korisnika socijalne zaštite što predstavlja zabrinjavajuću činjenicu i potrebu većeg angažmana svih subjekata u društvu, a ne samo socijalne zaštite, odnosno potreba za interresornom saradnjom. Iako broj punoljetnih korisnika socijalne zaštite opada on je i dalje vrlo visok i zabrinjavajući.

Visok broj korisnika i različitost prava i usluga koje se pružaju u socijalnoj zaštiti ukazuju na nedovoljan broj specijalizovanih ustanova u Ze-Do kantonu u oblasti socijalne zaštite. Analiza ukazuje na visok nivo izdvajanja finansijskih sredstava iz Budžeta kantona za pojedine ustanove sa smještajem koje su formirane van Ze-Do kantona, što ukazuje na mogućnost proširenja djelatnosti postojećih ustanova ili formiranje i osnivanje novih specijalizovanih ustanova u Ze-Do kantonu, čime bi se povećao kvalitet usluga, zaposlenost stručnih kadrova i značajna finansijska ušteda.

Uvidom u aktivnosti ustanova socijalne zaštite, a prateći rezultate u reformi socijalne zaštite u državama u regiji, konstatovano je da neophodno pristupiti reformi sistema socijalne zaštite na svim nivoima.

Analiza bi trebala da predstavlja dobru polaznu osnovu za izradu *Strategije razvoja socijalne zaštite u Ze-Do kantonu*. Razložiti reforme socijalne zaštite, mogu se identifikovati kroz izuzetnu pasivnost korisnika prava u sistemu socijalne zaštite, nedovoljna razvijenost mreže socijalnih usluga, nefleksibilnost i neefikasnost sistema. Strateški pravci razvoja i transformacije socijalnih službi pozicionirani su u okvir izgradnje novih politika, efikasnijih materijalnih usluga i obezbeđivanja kvalitetnih usluga podrške

Izgradnja novih politika odnosi se na konstituisanje modela integralne socijalne zaštite (case management) orijentisane ka korisnicima i usmerene ka njihovom osposobljavanju za nezavisan i produktivan život u zajednici. Izgradnjom novih politika obuhvatiti dva nivoa: strateško planiranje i holističku procjenu potreba korisnika.

17. PREPORUKE

1. Reforma socijalne zaštite

Reforma sistema socijalne zaštite provoditi kroz učešće i djelovanje Skupštine Ze-Do Kantona, Vlade Ze-Do kantona, Ministarstva rada, socijalnu politiku i izbjeglice, općina Ze-Do kantona, kao i svih aktera socijalne zaštite u Ze-Do kantonu.

Osnovni pravci reforme su:

1.1. Izgradnja nove politike i zakonodavne aktivnosti

a) Definisanje razvojne politike socijalne zaštite i povezivanje sa drugim sistemima i djelatnostima u društvu

Pravovremena i djelotvorna zaštita djece, starijih i osoba sa invaliditetom obezbjeđuje se izgradnjom politike socijalne zaštite koja aktivno prevenira nastanak socijalnih problema u društvu i usaglašenim djelovanjem sistema socijalne i zdravstvene zaštite, sistema zapošljavanja, obrazovanja, policije i pravosuđa. U periodu naglih i drastičnih promjena u društvu, u socijalnoj zaštiti dolazi do povećanja broja korisnika, koji rano ulaze i dugo se zadržavaju u sistemu socijalne zaštite, isključeni iz realnih društvenih tokova. U postojećim uslovima u sistemu korisnici su pasivni, a usluge nedovoljno razvijaju njihove sposobnosti za prevazilaženje nepovoljnih životnih okolnosti i zadovoljenje svojih sopstvenih i životnih potreba sopstvene porodice.

Zakašnjela, nesinhronizovana i parcijalna reakcija društva na socijalne probleme, pojačana tranzicionim procesima, ukazuje na potrebu razvoja planiranih i organizovanih preventivnih mjera i programa. Neophodno je uspostavljanje opšteg društvenog konsenzusa o načinima i pravcima podrške zdravim stilovima života građana. Ovaj cilj se ne može ostvariti samo u sistemu socijalne zaštite, već zahtjeva organizovan i usaglašen pristup različitih društvenih sistema: obrazovanja, zdravstva, zapošljavanja, informisanja, kulture, pravosuđa, policije, kao i cjelokupnog društva. Osnovni preventivni mehanizmi obuhvataju razvoj resursa za očuvanje i unapređivanje kvaliteta života građana kao i njihovo pravovremeno informisanje i edukovanje o načinima i mogućnostima za korišćenje resursa u zajednici.

Izgradnja politike u oblasti socijalne zaštite uključuje aktivnosti Skupštine, Vlade, Ministarstva rada za rad socijalnu politiku i izbjeglice, drugih relevantnih ministarstva, lokalnih samouprava, u preispitivanju i restrukturiranju sistema socijalne zaštite putem:

- 1) Izrade usaglašenih strateških i akcionih planova u užim oblastima koje prije svega pripadaju socijalnoj zaštiti: npr. osobama sa invaliditetom, starijim osobama, žrtvama nasilja u porodici;
- 2) Usaglašavanja aktivnosti koje se definišu različitim strateškim dokumentima u promovisanju zdravih stilova života, informisanja i edukovanja građana za unapređivanje kvaliteta sopstvenog života;
- 3) Razvoja resursa za osnaživanje pojedinaca i porodica iz ranjivih i marginalizovanih grupa s ciljem zadovoljavanja sopstvenih životnih potreba i umanjenje ili otklanjanje ovisnosti o socijalnim službama - donošenjem programa preventivnih aktivnosti u svim oblastima.

Uspostavljanjem i aktiviranjem navedenih mjera i mehanizama omogućava se pravovremeno i adekvatno reagovanje društva na potrebe građana i preuzimanje odgovornosti građana za

kvalitet sopstvenog života, kao i redukovanje obima i intenziteta društveno nepovoljnih pojava, preveniranje generacijskog prenosa siromaštva, nasilja, socijalne isključenosti i drugih društveno nepoželjnih pojava.

b) Unapređivanje zakonodavstva, harmonizacija propisa i njihovo usaglašavanje sa propisima na nivou EU

Izgradnja nove politike odvija se i u okviru unapređenja zakonodavstva, harmonizacije propisa i njihovog usaglašavanja sa propisima EU. Pojedini zakoni su već donešeni ili su u izradi, a neke tek treba donijeti.

1.2. Decentralizacija sistema socijalne zaštite

Centralizovan način upravljanja je jedna od suštinskih karakteristika političkog sistema prethodnog perioda. Sadašnja socijalna prava, odlučivanja o načinu njihovog ostvarivanja i potrebnim sredstvima skoncentrisan je na federalnom i kantonalnom nivou. Lokalna samouprava nema dovoljno samostalnosti, niti je dovoljno uključena u proces zadovoljavanja potreba građana razvijanjem raznovrsnih usluga u svojoj sredini. Nedostatak izbora usluga dovodi do neracionalnog korištenja sredstava kroz opredjeljenje za korištenje oblika zaštite putem smještaja u ustanove javnog karaktera i nedovoljnog razvijanja drugih programa i usluga podrške pojedincima i porodicama koji se suočavaju sa životnim teškoćama. Neophodno je da se općinama da veća funkcija socijalne zaštite njihovih građana i preduzimanja odgovornosti u provođenju socijalne zaštite građana, jer se potrebe ljudi efikasno, ekonomično, pravovremeno i racionalno mogu najbolje zadovoljiti u neposrednom okruženju - porodici i lokalnoj zajednici.

a) Decentralizacija nadležnosti i sredstava na lokalni nivo

U procesu decentralizacije treba obezbjediti uslove i mehanizme da lokalne samouprave imaju izvore sredstava za zadovoljavanje socijalnih potreba svojih građana i da u potpunosti realizuju obavezu korištenja tih i drugih sredstava za razvijanje usluga socijalne zaštite. Izmjenom zakonskih regulativa treba obezbjediti da država propisuje minimalna prava korisnika kojim se mogu zadovoljiti potrebe u oblasti socijalne zaštite, da njihova dostupnost bude garantovana svakom pod jednakim uslovima, ali da taj sistem bude fleksibilan i da dozvoljava pronalaženje i primjenu najoptimalnijih usluga. To znači da oblici i obezbjeđivanje zadovoljavanja onih potreba građana koje se mogu zadovoljiti raznovrsnim uslugama koje su povezane i naslanjaju se jedna na drugu (kontinuum usluga), kao i obezbjeđivanje sredstava za to, treba da budu na lokalnim nivou, uz obezbjeđivanje dodatnih sredstava sa kantonalnog nivoa onim općinama koje same, prema kriterijumima koje utvrdi Vlada Kantona, nisu u mogućnosti da obezbjede dovoljno. Ovakav sistem istovremeno znači i da nadležnost za obezbjeđivanje uslova za izvršavanje djelatnosti i rad centara za socijalni rad budu u potpunosti u nadležnosti lokalne samouprave, koja za to treba da ima obezbjeđena sredstva putem izvornih i prenijetih prihoda sa kantonalnog nivoa. To će obezbjediti odgovarajuću zainteresovanost i odgovornost općine za potrebe i probleme njenih građana.

Decentralizacija socijalne zaštite na lokalni nivo doprinijeće razvoju raznovrsnih i ekonomičnijih usluga u neposrednom okruženju korisnika što će omogućiti zadovoljavanje potreba većeg broja

korisnika. Raznovrsnost i ekonomičnost usluga će istovremeno omogućiti zadovoljavanje potreba korisnika na način koji je najprimjereniji potrebama korisnika u odnosu na raspoloživa finansijska sredstva.

b) Razvijanje mehanizama za učešće građana i korisnika u odlučivanju o sredstvima i načinima za zadovoljavanje potreba

Sadašnji centralizovani sistem socijalne zaštite je doveo do toga da građani socijalnu zaštitu na lokalnom nivou, ne doživljavaju kao sistem na koji mogu i treba da utiču, te se pasivno odnose prema njemu i nisu motivisani za bilo kakvo aktivnije uključivanje u donošenje odluka.

Potrebno je zakonom utvrditi mehanizme koji omogućavaju aktivno učešće građana i korisnika socijalne zaštite u odlučivanju o načinima za zadovoljavanje socijalnih potreba i za to neophodnim sredstvima, što će omogućiti transparentnost i efikasnost sistema (prije svega predstavnike mjesnih zajednica). Participacija će omogućiti građanima i korisnicima, da kao interesne grupe, aktivno i odgovorno učestvuju u podsticanju razvoja i unapređenja sistema socijalne zaštite.

1.3. Obezbjedjivanje efikasnijih materijalnih davanja u socijalnoj zaštiti

Kroz materijalna davanja koja se pružaju potrebno je dostići nivo obezbjeđenja egzistencijalnog minimuma korisnika. Aktivnosti se moraju preduzimati u pravcu:

- Obezbjedjivanja materijalne sigurnosti za egzistencijalno najugroženije grupe građana, koji zbog svog psihofizičkog stanja ne mogu obezbijediti sredstva za egzistenciju i nemaju porodicu ili srodnike koji su u mogućnosti da ih izdržavaju;
- Preduzimanja mjera da sredstva za materijalnu sigurnost radno sposobnih građana budu u funkciji njihovog zapošljavanja, odnosno stvaranja uslova za aktiviranje njihovih potencijala tako da, svojim radom, djelimično ili u potpunosti, obezbjede sredstva za egzistenciju;
- U ostvarivanju materijalnih usluga potrebno je objediniti rad općinskih službi koje obezbjeđuju ostvarivanje prava. Dekoncentrisanjem svih oblika materijalnih naknada iz socijalne zaštite, koje se obezbjeđuju iz budžeta, maksimalno racionalizovati administrativne postupake. Potrebno je formirati odgovarajući, tehnički unapređeni informacioni sistem sa ažurnom bazom podataka.

1.4. Obezbjedjivanje kvalitetnih usluga u socijalnoj zaštiti

Smisao i cilj razvoja socijalnih usluga u lokalnoj zajednici je preveniranje problema kako pojedinci, porodice i grupe u riziku ne bi došli u stanje socijalne izolacije i trajne ovisnosti od socijalnih službi. Kvalitetne usluge proizvode pozitivnu promjenu, omogućavaju savladavanje rizika i predupređuju dalji razvoj problema i stanja koji narušavaju kvalitet života korisnika. Procedura koja predhodi korištenju usluga treba da se sprovodi na smislen i jasan način u optimalnom roku. Obezbjedjivanje kvalitetnih usluga podrazumjeva:

- Podsticanje razvoja raznovrsnih socijalnih usluga u zajednici i uključivanje u sferu pružanja usluga što više različitih socijalnih aktera;

- Uvođenje novih usluga socijalne zaštite u okviru postojećih institucija i službi socijalne zaštite i u zajednici;
- Podržavanje i afirmaciju porodice kao najboljeg okvira zaštite ranjivih grupa i podsticanje razvoja hraniteljstva, usvojenja, usluga dnevnih centara, kućne njege i pomoći i drugih usluga socijalne zaštite;
- Izradu standarda i unapređenje kvaliteta usluga koje se pružaju u okviru institucija i službi socijalne zaštite;
- Definisanje i povezivanje usluga različitih sektora i podsistema na svim nivoima;
- Uvođenje efikasnog sistema žalbi.

1.5. Jačanje profesionalnih kapaciteta zaposlenih u socijalnoj zaštiti

Jačanje profesionalnih kapaciteta zaposlenih u socijalnoj zaštiti ostvarivaće se putem:

- Kontinuirane edukacije za primjenu novih standarda i akreditaciju novih programa i usluga, licenciranje i uvođenje stručnog napredovanja zaposlenih;
- Izrade i akreditacije obrazovnih paketa, plana i programa edukacije stručnih radnika u socijalnoj zaštiti u oblastima:
 - 1) odgovornosti za realizaciju stručnog postupka (vođenje slučaja) u centrima za socijalni rad i drugim službama;
 - 2) zaštite od zlostavljanja i zanemarivanja dece, odraslih i starijih i nasilja u porodici;
 - 3) hraniteljstva i usvojenja;
 - 4) strateškog planiranja i međusektorske saradnje;
 - 5) zasnivanja programa u zajednici i volonterskog menadžmenta;
 - 6) porodične medijacije;
 - 7) supervizije i evaluacije ishoda stručnog socijalnog rada;
 - 8) upravljanje ustanovama i ljudskim resursima u socijalnoj zaštiti;
 - 9) specijalizovani programi za posebne grupe korisnika;
- Afirmacije opštih etičkih principa i unapređivanje standarda profesionalnog ponašanja, etičke i profesionalne odgovornosti uvođenjem i pridržavajući se Kodeksa prakse u sistem socijalne zaštite;
- Unapređenje mehanizama kontrole kvaliteta kroz monitoring, superviziju i evaluaciju ishoda socijalne zaštite, kao i sistema nezavisnog nadzora i kontrole stručnog socijalnog rada.

2. Sistem socijalne politike i socijalne zaštite usmjeriti na obezbjeđivanju uslova na sprečavanju i smanjenju socijalno nepovoljnih situacija, kao prioritetnu aktivnost.

U tom kontekstu, podržati i provoditi aktivnosti koje su usmjerene na unapređenje socijalne zaštite na području Kantona i Federacije BiH. Zatim nastaviti razvijati programe prevencije u lokalnoj zajednici i upoznavanje građanin sa pravima i mogućnostima društvene zajednice.

3. Obezbjediti potrebna finansijska sredstva za finansiranje prava iz socijalne zaštite i osigurati prioritetnu i blagovremenu isplatu ovih sredstava za sve korisnike socijalnih prava.

4. Jačati kadrovske i materijalno tehničke kapacitete institucija i ustanova koje rade u oblastima socijalne zaštite.

U ovom smislu neophodno je vršiti imenovanje stručnih, edukovanih, osposobljenih osoba iz oblasti socijalne politike i socijalne zaštite na rukovodeća i odgovorna mjesta u socijalnoj zaštiti što je bitan preduslov za unapređenje socijalne zaštite a time i unapređenja socijalnog položaja građana u stanju socijalne potrebe. Socijalna politika i socijalna zaštita definiše, i pristupa joj se, se svugdje u svijetu kao specifična djelatnost i od najvećeg državnog interes. Time se zahtijeva odgovoran pristup, edukovanih, osposobljenih, stručno obrazovanih profila iz oblasti socijalne zaštite i socijalnog rada. Na ovaj način moguće je primjeniti socijalno-zaštitne metode i tehnike u organizaciji i radu ustanova te poboljšati i unaprijediti socijalnoekonomski standard građana i društva, a posebno pridonijeti da reforma socijalne zaštite i socijalne politike bude, prije svega stručna i odgovorna.

5. Popunavanje sistematizacija, prije svega zapošljavanje socijalnih radnika u ustanove socijalne zaštite kao i obrazovne ustanove. Ne zapošljavati drugi stručni profil na sistematizacijskim mjestima gdje je predviđen profil socijalnog radnika.

6. Stvaranje pretpostavki za osnivanje ustanova za smještaja osoba koje ne postoje u Ze-Do kantonu

Smještaj osoba iz Ze-Do kantona vrši se u ustanove čija djelatnost se ne obavlja na području Ze-Do kantona. Preko 3.000.000,00 KM se izdvaja za ove namjene dok se oko 1.000.000,00 KM od ukupnih sredstava za smještaj osoba izdvajaju za ustanove na čija je djelatnost vrši na području Ze-Do kantona.

7. Formiranje prihvatne stanice i dnevnog centra u sklopu centara za socijalni rada (u radu koristiti postojeće kadrovske i prostorne kapacitete te kapacitete gradske kuhinje i sl.)

8. Formiranje baze podataka korisnika socijalnih prava na području Ze-Do kantona S ciljem adekvatnijeg praćenja korisnika i izdvajanja po svim pravima stvara se mogućnost trijaže korisnika za njihovo socijalno uključivanje kao novi vid pristupa socijalne politike uključanjem a ne proširenjem prava i broja korisnika (u skladu s preporukom broj1.).

9. Kroz politiku socijalnog uključivanja korisnika interdisciplinarno razvijati programe s drugim javnim ustanovama i nadležnim ministarstvima. Posebnu pažnju voditi o osobama u stanju socijalne potrebe, nezaposlenim osobama, demobilisanim borcima, osobama s neratnim i ratnim invaliditetom.

6. Razvoj sistema socijalne politike za djecu i mlade.
Stvaranje mogućnosti kroz funkcionalni sistem socijalnih usluga za svu djecu i mlade u lokalnoj zajednici, a naročito za posebno osjetljive grupe, da se u skladu sa svojim potrebama i kapacitetima uključe u život zajednice i postanu odgovorni akteri njenog budućeg razvoja.

Zenica, juni 2014. godine

Tim za izradu Analize:

mr.sc. Mirnes Telašević, dipl.scr, predsjednik

Brljevac Sead, scr, član

Edin Arnaut, dipl. scr, član

Šaćir Čelebić, dipl.scr, član

